

T. C.

**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN EVLİLİK UYUM DÜZEYLERİ İLE
DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

ZEYNEP GÜLBERK KUZU GÜR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Alper EVRENSEL

İstanbul, 2017

T. C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN EVLİLİK UYUM DÜZEYLERİ İLE
DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

ZEYNEP GÜLBERK KUZU GÜR

134102126

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Alper EVRENSEL

İstanbul, 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	:	
Öğrenci Adı Soyadı	:	Zeynep Gülberk KUZU GÜR
Anabilim Dalı	:	Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	:	Yrd. Doç. Dr. Alper EVRENSEL
Tezin Başlığı	:	ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN EVLİLİK UYUM DÜZEYLERİ İLE DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	:	03.02.2017	Saati	:	18.00

Öğrenci Savunmaya : GELDI

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUGU

- Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez **KABUL** edilmiştir.
- Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ** için ay **EK SÜRE** verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)
- Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin **REDDEDİLMESİ** kararı alınmıştır.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi. Değişti.

Tezin Yeni Başlığı :

Öğrenci Savunmaya : GELMEDI

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ ile **REDDEDİLMİŞTİR.**

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd. Doç. Dr. Alper EVRENSEL	
Üye	Prof.Dr. Hüsnü ERKMEN	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çalışan Evli Kadınların Evlilik Uyum Düzeyleri ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih:

.../.../.....

Zeynep Gülberk KUZU GÜR

İmza:

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim sırasında hiç bir çabayı esirgemeyen, hayatımda ve mesleğimde büyük katkıları olan, her zaman saygıyla anacağım Üsküdar Üniversitesi'ndeki bütün hocalarıma;

Yüksek Lisans tez çalışmam sırasında motivasyonumu sürekli yüksek tutmama yardımcı olan, sabır ve özveriyle yanımda olduğunu hissettiren, kendisiyle çalışmaktan büyük onur ve mutluluk duyduğum Yrd. Doç. Dr. Alper EVRENSEL'e;

Bu zorlu süreçte beni yalnız bırakmayan verileri kısa zamanda toplamama yardımcı olan çok kıymetli arkadaşım Serkan AYGÜN'e;

Bugünlere gelmemi sağlayan, maddi ve manevi emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim ve daima hayatımın merkezinde olacak canım annem Günay KUZU'ya, kararlarımın arkasında olup bana cesaret veren babam Mehmet KUZU'ya, yardım ve desteklerini hiç üzerimden eksik etmeyen abim Ömer Faruk KUZU'ya ve yengem Nurdan KUZU'ya, tez dönemimde verileri toplamamda bana yardımcı olan kuzenim Naile Yeşim ÇAYLIKOCA'ya en yürekte teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

(Kuzu-Gür, Zeynep Gülberk, Yüksek Lisans Tezi, 2016)

ÇALIŞAN EVLİ KADINLARIN EVLİLİK UYUM DÜZEYLERİ İLE DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada, çalışan evli kadınların evlilik uyum düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çeşitli kurumlarda çalışan 105 katılımcıya, Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyumu Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma Sonucunda evlilik uyumu düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca, çocuk sayısı arttıkça hem depresyonun hem de evlilik süresinin arttığı, çocuk sahibi olmanın da evlilik uyumunu azalttığı, evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı, gelir düzeyi azaldıkça depresyonun arttığı bulunmuştur. Çalışan evli kadınların yaş gruplarına, eğitim durumlarına, evlilik yaşlarına, evlilik sürelerine, çalıştıkları sektöre ve aile gelir düzeylerine göre evlilik uyumu düzeyleri arasında ve depresyon düzeyleri arasında fark bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: evlilik uyumu, depresyon, çocuk sahibi olma, evlilik süresi, evlilik yaşı

ABSTRACT

(Kuzu-Gür, Zeynep Gülberk, Master of Sciences Thesis, 2016)

EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MARITAL ADJUSTMENT LEVEL AND DEPRESSION LEVEL AMONG WORKING AND MARRIED WOMEN

Aim of this study is to evaluate the relationship between marital adjustment level and depression level among working and married women. For the purpose of research 105 working and married women were filled Personal Information Form, Marital Adjustment Scale and Beck Depression Scale. Results of the research indicate that there are negative correlation between marital adjustment levels and depression levels. Additionally, as the number of children increases, both depression and duration of marriage increases, furthermore, it has been found that marriage adjustment decreases when having children and duration of marriage increases. And, depression increases as the level of income decreases. There was no difference between marital adjustment level and between depression level according to age groups, educational status, age of marriage marital duration groups, family income level and the sector where the participants working.

Key words: marital adjustment, depression, having children, marital duration, age of marriage

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Tez Savunma Tutanağı	
Yemin Metni	
Teşekkür	
Özet	I
Abstract	II
İçindekiler	III
Tablolar	V
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	2
2. İLGİLİ LİTERATÜR	4
2.1. Kadının Çalışma Hayatındaki Yeri	4
2.2. Depresyon	6
2.2.1. Prevelansı ve Ayırıcı Tanı	8
2.2.2. Depresyonun Nedenleri	9
2.2.2.1. Biyolojik Faktörler	9
2.2.2.2. Ruhsal Etkenler – Toplumsal Etkenler	10
2.2.2.3. Depresyonun Gelişiminde Bilişsel Kuram	10
2.2.2.4. Depresyonun Gelişiminde Davranışçı Yaklaşım	11
2.2.2.5. Depresyonun Gelişiminde Psikanalitik Yaklaşımlar	12
2.3. Evlilik Uyumu	13
2.3.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	14
2.4. Evlilik Uyumu ve Depresyon	20
3. YÖNTEM	24
3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM	24
3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	24
3.2.1. Kişisel Bilgi Formu	24
3.2.2. Evlilik Uyumu Ölçeği	24
3.2.3. Beck Depresyon Ölçeği	24
3.3. İŞLEM	25
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	25
4. BULGULAR	26

4.1. Demografik Değişkenlerin Dağılımı	26
4.2. Demografik Değişkenlere Göre Evlilik Uyumu ve Depresyon	28
4.3. Demografik Değişkenler, Evlilik Uyumu Düzeyleri ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiler	34
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	37
KAYNAKLAR	43
EKLER	50
ÖZGEÇMİŞ	56

TABLULAR

	Sayfa No
Tablo 1. Çalışan Evli Kadınların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları	27
Tablo 2. Çalışan evli kadınların yaş gruplarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları	28
Tablo 3. Çalışan evli kadınların eğitim durumlarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları	29
Tablo 4. Çalışan evli kadınların evlilik yaşlarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları	30
Tablo 5. Çalışan evli kadınların evlilik sürelerine göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları	30
Tablo 6. Çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve t testi bulguları	31
Tablo 7. Çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları	32
Tablo 8. Çalışan evli kadınların çalıştıkları sektöre göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve t testi bulguları	33
Tablo 9. Çalışan evli kadınların aile gelirlerine göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve Kurskal Wallis Testi bulguları	33
Tablo 10. Demografik Değişkenler Arasındaki Korelasyon Matrisi	35
Tablo 11. Demografik Değişkenlerle Evlilik Uyumu ve Depresyon Arasındaki Korelasyon Matrisi	35
Tablo 12. Çalışan Evli Kadınlarda Evlilik Uyumu Düzeyi ile Depresyon Düzeyi Arasındaki Korelasyon Matrisi	36

1. GİRİŞ

Kadınlar modern yaşamla birlikte toplumsal ve ekonomik anlamda yaşamın birçok alanında varlıklarını göstermeye başlamıştır. Çalışma yaşamına aktif olarak girmeleriyle birlikte ekonomik bağımsızlığı ile paralel olarak geleneksel kadın rollerinin dışında farklı rollere girerek üretime dahil olmuşlardır. Kadının toplumsal ve ekonomik anlamda statüsündeki bu gelişmelerle birlikte aile içindeki konumu da değişikliğe uğramış, geleneksel kadın rollerinin dışında bir konuma ulaşmıştır. Kadının bu değişimi evlilik içinde de dengeleri değiştirmiş ve yeni uyum alanları ortaya çıkarmıştır. Psikoloji alanında son yıllarda evlilikte yaşanan sorunları ele alan çalışmalarda evlilik uyumu kavramı dikkat çekmektedir. Evlilikteki duygusal ve cinsel sorunları; evlilik çatışmalarını, eşler arasındaki iletişim sorunlarını belirlerken evlilik uyumu kavramı önemli olmaktadır. Kadının iş yaşamına girmesiyle birlikte evlilik uyumunda yeni sorunlar ortaya çıkmış ve eşlerin bunlarla baş etme gerekliliği doğmuştur.

Çalışan kadınların iş ve aile yaşantılarının getirdiği sorumluluklar birleştiğinde kadınların taşımakta zorlandıkları yükler haline gelebilmektedir. Yapılan çalışmalar çalışan kadınların geleneksel rollerle birlikte iş yaşamına katıldığı, bunun da çeşitli çatışmalar yaşamasına neden olduğunu göstermektedir (Gelegen, 2001). Kadınlar aile yaşantıları konusunda erkeklerden işbölümü talep etmekte, bu da yeni çatışmalara neden olmaktadır. Evlilikte bu çatışmaların evlilik uyumlarını nasıl etkilediği, kadınların aşırı sorumlulukları nedeniyle nasıl başa çıkma mekanizmaları geliştirdiği ve ruhsal olarak nasıl güçlükler yaşadığı psikolojinin inceleme konusu olmaktadır. Kadınların iş yaşamında ve aile yaşamında birçok rol üstlenmesi sonucu zorluklar yaşayacağı varsayılsa da, yapılan çalışmalarda çalışan kadınlarda çalışmayanlara göre, evlilik uyumunun daha yüksek olduğu ve psikolojik belirti düzeylerinin ise daha düşük olduğunu (Çilli, 2004) göstermektedir. Bu da bize üretim halinde ve çalışma ortamı içinde olmanın kadınların evliliklerinde ve diğer yaşam alanlarında çeşitli baş etme mekanizmalarını kullanma ve geliştirme imkanı sağlayabileceğine işaret edebilir. Çalışan kadınların evliliklerindeki uyum düzeyi onların duygusal güçlüklerini etkileyebileceği gibi, duygusal güçlükleri de evlilikteki ilişki biçimini, duygusal yakınlık düzeyini ve evliliği algılama şeklini etkileyebilir. Bu nedenle bu araştırmada, çalışan kadınların evlilik uyumları ile depresyon düzeyleri arasında nasıl bir ilişki

olduğu ortaya konmak istenmektedir. Bunu anlamaya çalışırken kadının çalışma hayatındaki ilerleyişini izlemek ve anlamak da ayrıca önem taşımaktadır.

1.1. ARAşTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

alışan evli kadınlar çalışan bir birey olma, evlilik ilişkisinde eşlerden biri olma ve annelik gibi farklı rollerin gereklerini yerine getirmeye çalışırken evlilik uyum sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Diğer yandan ülkemizde en sık rastlanan ruh sağlığı rahatsızlığının da ‘‘depresyon’’ olduğu gözlenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine baktığımızda ülkemizde boşanmaların en sık olarak 1-5 yıl arasında olduğunu görmekteyiz. Aynı verilerden baktığımız zaman ‘‘alışan kadınların’’ çoğunlukta olduğu gözlemlenmektedir.

Günümüzde evlilik ve aile danışmanlığı, çift terapileri gibi alanlarda uzmanlaşmaların doğması ve söz konusu alanların sorunlara çözüm odaklı yaklaşımlarıyla kurumsal işlevlik kazanması aile yaşantılarında psikolojik sorunların ve uyumsuzlukların yaşandığının göstergesidir.

Yapılan literatür taramasında evlilik uyumu ile depresyonun incelenmesine dair araştırmaların kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle çalışan evli kadınlarda, ruh sağlığı alanında en sık rastlanan rahatsızlık olan ‘‘depresyon’’ ile ‘‘evlilik uyumu’’ düzeylerinin karşılaştırılması yapılıp elde edilen verilerle literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu araştırmada, çalışan kadınlarda evlilik uyumu ile depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. alışan kadınlarda evlilik uyumu düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
2. alışan evli kadınların yaş gruplarına göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. alışan evli kadınların eğitim düzeylerine göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?

4. Çalışan evli kadınların evlilik yaşına göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Çalışan evli kadınların evlilik süresine göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
6. Çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
7. Çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
8. Çalışan evli kadınların çalıştıkları sektöre göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
9. Çalışan evli kadınların aile gelir düzeylerine göre evlilik uyumları arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?

2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Kadının Çalışma Hayatındaki Yeri

Geleneksel olarak kadın sanayileşme süreci öncesinde sadece evde belirli işleri yapmaktayken, sanayileşme sonrasında erkeklerle birlikte modern çalışma hayatına başlamıştır. O dönemde, dokuma sektöründe kadınların iş gücü sayısı oldukça artmış ve erkek iş gücünün önüne geçmiştir. İş bölümü, uzmanlaşma ve teknolojik gelişmelerin katkısıyla kadın emeğinden yararlanılmıştır. I. ve II. Dünya Savaşı sırasında erkek işgücünün orduya katılmasıyla birlikte iş yaşamının birçok alanında kadınlar çalışmaya başlamışlardır (Altan ve Ersöz, 1994). II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası sosyal politikalarla kadın işgücünü koruyan ve destekleyen hukuksal düzenlemeler ile kadınların iş yaşamındaki hakları arttırılmıştır (Kocacık ve Gökkaya, 2005). Yaşanan bu gelişmelerle birlikte kadın, ev içindeki rolleri dışında aile ve toplum içerisinde yeni roller edinmeye başlamıştır.

Türkiye'de kadınlar çalışma yaşamına aktif bir şekilde ilk olarak 1950'li yıllarda katılmıştır. 1950'li yıllarda Türkiye'de sanayileşmenin hızlanmasıyla birlikte köyden kente göç artmış ve bu dönemde de kadının işgücü ekonomideki yerini almıştır (Ayvaz Kızılgöl, 2012). Bu ekonomik gelişmelerin getirdiği toplumsal alanda ortaya çıkan ihtiyaçlarla ve girdiği yeni rollerle birlikte kadınlar eğitimlerini arttırmaya, kendi becerilerinin farkına varmaya, farklı sektörlerde çalışmaya sonuç olarak da bilinçlenmeye başlamışlardır (Kocacık ve Gökkaya, 2005).

Türkiye'de kadınların büyük bir bölümü çalışmamakta ve bu da kadınları eşlerine ya da ailelerine bağımlı hale getirmektedir. Kadın için ekonomik özgürlük ve güvence anlamına gelen iş; geleneksel bağımlı kadın kimliğinin aşılmasında önemli bir faktördür. İş hayatı, kadına ekonomik özgürlüğünü kazandırarak kadını tüketici konumdan üretici konumuna getirmektedir. Böylece çalışan kadın, geleneksel bağımlı kadın kimliğini aşarak bağımsız bir şekilde kendi iradesiyle kararlar alabilmekte toplumsal olarak değer ve saygınlığını arttırmaktadır. Ancak bunların yanında

geleneksel rollerin de devam etmesi nedeniyle kadınlar başka sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Avcı, 2013).

Kadınlar iş gücü piyasasında cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalmakta ve giderek değer yitiren işlerde çalıştıkları görülmektedir. Kadınlar özel sektörde ve kamu sektöründe yönetim kadrolarına ve karar verme mekanizmalarına kolay kolay gelememektedirler. Bunda kadınların bu alanlara hazırlanma sürecinin yetersiz olması ve kadının işle birlikte yürütmek zorunda olduğu aile sorumlulukları etken olabilmektedir (Koray, 1992; Gelegen, 2001). Kariyerleri ve meslekleri konusundaki kadınların maruz kaldığı ayrımcılık, kadınların profesyonelleşmesi ve uzmanlaşmasının önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Doğum ve çocuk bakımı gibi nedenlerle işten ayrılan kadınlar, bu nedenlerin ortadan kalkması durumunda tekrar iş bulmakta zorlanmakta ya da aynı nitelikteki işlere girememektedirler. Kısa süreliğine işten ayrılmış olmaları, fırsat eşitliği sağlanmadığı için kadınların mesleki kariyerlerini geliştirmeleri konusunda engel oluşturmaktadır. Toplumsal bakış açısından dolayı kadınlar cinsel tacize de daha fazla maruz kalmaktadır ve bu da iş yaşamındaki katılımlarını yine engelleyen bir faktördür (TÜRK-İŞ Raporu, 2005). Çalışan kadınların çocuğunu bırakacak yer bulamaması ya da kreş, gündüz bakımevi gibi kurumların yetersizliği de kadınların yaşadığı ve baş etmek zorunda olduğu diğer problemlerdendir.

Özer ve Biçerli (2003) araştırmaları sonucunda; Türkiye’de kadın işgücünün makro nitelikteki değişkenlerden doğrudan etkilenmediği; ücretler, enflasyon, büyüme oranı, işsizlik oranı gibi faktörlerin doğrudan etkili olmadığı ve bunun da kadın işgücünün emek piyasaları ile yeterince bütünleşemediği anlamına geldiği bulgusu elde etmişlerdir. Bu sonuç ülkemizde kadın işgücünün emek piyasalarına katılımı noktasında; gelişmiş ülkelerden farklı olarak Türkiye’de kadınların geleneksel rollerinin ve istihdam biçimlerinin etkisi altında olduğunu ifade etmektedir. Bu durumun nedenlerinin hem ekonomik hem de sosyolojik boyutları olduğu düşünülmektedir.

Kadınların iş yaşamında olmalarının onlara sağladığı özgürlük, saygınlık, ekonomik bağımsızlık, sosyal çevre, üretime katılma gibi olumlu faktörlerin ruh sağlıkları üzerinde olumlu etkiler de yaratabilmektedir. Çilli ve arkadaşları (2004)

çalışan ve çalışmayan kadınlardaki psikopatolojik belirtileri inceledikleri araştırmada, çalışmayan kadınların çalışan kadınlara göre daha fazla psikolojik belirti şiddeti gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumu hayatlarının tek düzeliği, sosyal çevrelerinin sınırlılığı, ev ve çocuklarla yoğun olarak ilgilenmeleri sonucu kendilerine vakit ayıramamaları ile açıklamışlardır. Her iki grupta da eğitim düzeyi ve toplam aile bütçesi psikolojik belirtilerle yakın ilişkili bulunmuştur.

Kadının çalışma yaşamına katılmasına rağmen, geleneksel kadın rollerinin devam ettiği ve evle ilgili faaliyetlerin çoğunun kadınlar tarafından yürütüldüğü, bu eşitsiz iş paylaşımının kadınlar için taşınması güç hale geldiğini belirtmektedir. Bununla birlikte kadınlar eşleriyle evin sorumluluklarını paylaşmak istediklerinde bunun eşler arasında gerginlik ve çatışmaların yaşanmasına neden olmakta, zaman içinde kadın sorumlulukları kabul etmek durumunda kalmaktadır. Evle ilgili işbölümünden memnuniyet duyulduğunda ise evlilikteki uyum artmakta ve çatışmalar azalmaktadır (Akt. Şener ve Terzioğlu, 2002).

Nathawat ve Marthut (1992) araştırmalarında çalışan kadınların evlilik uyumlarının, çalışmayan kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Um ve Dancy (1999) ise, Koreli çalışan kadınlarla yaptıkları araştırmada, kadınların ev temizliği ve çocuk bakımı gibi alanlarda daha fazla çalıştıkça depresyonlarının arttığını, eşleriyle anlaşmalarını sağlayan iletişim stratejilerini kullanabildikleri ölçüde depresyon düzeylerinin azaldığını belirlemişlerdir. Bununla birlikte Yüksel (2013) çalışan ve çalışmayan kadınların psikolojik belirti düzeyleri açısından farklılık olmadığı sonucuna varmışlardır; ancak bunu örneklem sayısının düşüklüğü çerçevesinde değerlendirmişlerdir.

2.2. Depresyon

İnsanların geniş bir duygu yelpazesi vardır. Durumlara bağlı olarak üzgün, mutlu, öfke, kaygı gibi çeşitli duygular yaşanmaktadır. Ancak bazen bir duygusal durumun ucuna saplanıp kalmış olabilirler. Yaşamlarındaki durumlar ne olursa olsun tutarlı bir biçimde üzülebilirler ya da aşırı heyecanlı ve mutlu olabilirler. Üzüntü duygularının yoğun olarak görüldüğü depresif belirtiler; ciddi düzeye ulaştığında, uzun süre izlendiğinde ve stresli bir yaşam olayına verilen tipik tepkinin çok ötesinde seyrettiğinde klinik açıdan bir duygu durum bozukluğu olarak ele alınmaktadır. Depresyon kişinin kendini üzgün ve mutsuz hissettiği, ilgilendiği faaliyetlere ilgisinin azaldığı ve bunlardan eskisi kadar zevk almadığı, suçluluk ve değersizlik duygularının eşlik ettiği, yorgunluk ve bitkinlik belirtilerinin olduğu bir duygu durum bozukluğudur. Depresyonda birey basit kararlar almakta zorlanmakta ve karşılaştığı sorunlarda kendini suçlama eğilimine girmektedirler. Eğer depresyon ciddi düzeyde ise; uykusuzluk, yemeğe ve cinselliğe ilginin azalması hatta yok olması şeklinde ilerleyebilir. Düşünme ve dikkati yoğunlaştırma gibi bilişsel işlevlerde yavaşlama ve güçlük izlenebilir. İntihar düşünceleri hatta intihar davranışları izlenebildiği için kişinin yaşamını çok ciddi etkileyen önemli bir sağlık sorunudur (Morris, 2002).

DSM-5'e göre, depresyon bozukluklarından biri olan Major Depresif Bozukluk en az 2 hafta süren ve günün büyük bir kısmında süren üzüntü ve karamsarlık gibi duygularla beraber bütün etkinliklere karşı ilgi kaybı ve zevk alamamanın yaşandığı bir dönemdir. Major Depresif Bozukluk için kişinin iştahında ya da kilosunda, uykusunda değişiklikler; enerjide azalma, değersizlik düşünceleri ve suçluluk duyguları; düşünmede, odaklanmakta ve karar vermede güçlük yaşama; tekrarlayıcı ölüm ve intihar düşünceleri ve girişimleri belirtilerinden en az beş semptomu yaşaması gerekir. Bu semptomlar yeni ortaya çıkmıştır veya öncesine göre belirgin bir artış gösterir (DSM-5, 2013).

Major Depresif Bozuklukta genelde kişide çökkün ve üzüntülü bir duygu durum içinde; kendini boşlukta hissetme, umutsuzluk, çaresizlik belirtileri izlenir. Bazen gerginlik ve endişelilik şeklinde bazen de sinirlilik ve huzursuzluk şeklinde tarif edilebilmekte ya da somatik yakınmalar ile kendini ifade etmektedir. Çocuk ve ergenlerde kederlilik ve hüznü bir duygu durumdan ziyade, huzursuz, huysuz ya da

öfkeli bir duygu durum görülmektedir. Depresyondaki bireyler daha önceden zevk aldıkları etkinliklere karşı ilgi ve istek kaybı yaşadıklarını belirtir. Aileleri toplumdan ve daha önceden zevk aldıkları etkinliklerden uzaklaştıklarını ifade ederler. Bazı bireylerin cinsel ilgi ve isteklerinde belirgin bir azalma olduğu bildirilir. İştahta ve kiloda artma ve azalma yönünde değişimler izlenebilir. Sıklıkla uykusuzluk, nadiren de aşırı uyuma ile beliren gece veya gündüz uykularının artışı izlenebilmektedir. Psikodevinsel açıdan; sakin oturamama, yürüyüp durma şeklinde ajitasyon; konuşma ve bedensel hareketlerde yavaşlama, tepki süresinde gecikme, düşünmede yavaşlama, ses tonunun yavaşlaması, konuşma içeriğinde azalma gibi değişiklikler izlenebilmektedir (DSM-5, 2013).

DSM-5 depresyonun iki tipi arasında ayrım yapar. Major depresif bozukluk birkaç ay sürebilen yoğun bir üzüntü dönemini içerir. Distimide ise depresif belirtilerin yoğunluğu daha azdır ancak iki yıl ve daha uzun süre devam edebilir. Bu iki tip dışında depresyon bozuklukları arasında; yıkıcı duygu durumu düzenleyememe bozukluğu, aybaşı öncesi disfori bozukluğu, maddenin/ilacın yol açtığı depresyon bozukluğu, başka bir sağlık durumuna bağlı depresyon bozukluğu ve tanımlanmamış depresyon bozukluğu çeşitleri de tanımlanmaktadır (DSM-5, 2013). Bazı kuramcılar major depresif bozukluğun zorlu bir yaşam olayının ardından geliştiğini, distiminin ise daha çok fizyolojik nedenlerden kaynaklı geliştiğini düşünürler. Bununla birlikte bazı depresyonlar çok ağır bir biçimde ilerleyerek kişinin gerçeklikle bağlarının kopması ve psikotik özellikler göstermesi şeklinde görülebilir (Morris, 2002).

2.2.1. Prevelansı ve Ayırıcı Tanı

Major depresif bozukluğun yaşam boyu görülme oranı genel toplum örneğinde % 5-17 arasında değişmektedir (DSM-5, 2013). Kadınlarda erkeklerden 2 kat fazla görülmektedir. Hastalar genelde 20 ile 50 yaşlar arasındadır; çocukluk ve yaşlılık dönemlerinde de izlenebilir. Majör Depresif Bozukluk en çok yakın kişisel ilişkileri olmayan, boşanmış veya ayrılmış bireylerde görülmektedir. Sosyoekonomik durum ve depresif bozukluklar arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır (Sadock et al., 2014).

Ayırıcı tanı açısından depresif bozuklukların; bir maddenin ya da sağlık durumunun yol açtığı bozukluklardan, iki uçlu duygu durum bozukluklarından, şizofreni ve psikotik bozukluklardan, travma sonrası stres bozukluğundan ayırt edilmesi gereklidir (DSM-5, 2013).

2.2.2. Depresyonun Nedenleri

2.2.2.1. Biyolojik Faktörler

Yapılan çalışmalar yineleyici depresyon geçirenlerin birinci derece akrabalarında depresyon geçirme riski normal popülasyona göre iki-üç kat yüksek olduğu belirtilmektedir. Kendler ve arkadaşlarının yaptıkları ikiz çalışmalarında, major depresyon yaşam boyu prevalansının % 12-36 arasında olduğu sonucuna varmışlardır. Tek yumurta ikizlerinde eşhastalanma oranı diğer gruba göre anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur. Epidemiyolojik veriler depresyonda kalıtımın önemli bir rolünün olduğunu gösterse de bu geçişin nasıl ve hangi yolla olduğu tam olarak bilinmemektedir. Yapılan beyin araştırmalarında, geç başlangıçlı depresyon geçirenlerin kaudat çekirdek ve putamende küçülme, kortikal atrofi ve ventriküllerde genişleme izlenmiştir. Yine depresyon hastalarıyla yapılan PET ve SPECT araştırmaları sonucunda frontal ve subkortikal yapılarda düşük serotonin etkinliğinin olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Biyokimyasal açıdan elde edilen verilere göre depresyon hastalarında noadrenerjik ve serotoninerjik etkinlikte azalma üzerine durulmakta ancak bunun şu ya da bunun azalması veya artması ile değil daha karmaşık süreçlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca biyolojik beden saati düzeni ile depresyon arasındaki ilişki üzerine durulmaktadır. Depresif bozukluklarda uyku süresi kısalmakta ve derinliği azalmaktadır. Uykuya dalmada güçlük, sık ve erken uyanma izlenmektedir. Uykudaki bu tür düzensizlikler beden saati bozukluğu şeklinde tüm gün ortaya çıkabilmektedir (Öztürk, 2004).

2.2.2.2. Ruhsal etkenler - Toplumsal etkenler

Depresyon gelişiminde toplumsal etkenlerin önemli bir rolünün olduğu düşünülmektedir. Ekonomik sorunlar, aile içi sorunlar, iş yaşamındaki çeşitli sorunlar, iş kaybı, emeklilik, fiziksel sağlıkla ilgili sorunlar, sevilen kişinin kaybı, benliği etkileyen travmatik yaşantıların olması, çeşitli fiziksel ve psikososyal olaylar önemli rol oynamaktadır. Yaşamın erken dönemlerinde anne kaybının olması yaşamın sonraki dönemlerinde depresyon gelişimini etkileyen önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir. Toplumsal farklılıklar da depresif belirtilerin özelliklerini etkileyebilmektedir. Örneğin Hristiyan toplumlarda depresif duygulara suçluluk ve günahkarlık duyguları eşlik ederken, bizim gibi gelişmekte olan toplumlarda daha çok kaygı ve somatik belirtiler görülmektedir. Kişilik özellikleri açısından değerlendirildiğinde depresyon geçirmeye yatkın kişilerde; kimseyi incitmek istememe, iyiliksever olma, aşırı duyarlılık gösterme ve sorumluluk duyma, titiz davranma, çevresine bağımlı özellikleri olan, kendisinden ve çevresinden yüksek beklentileri olan, mükemmeliyetçi, öfkelerini içe yönelten, olaylar karşısında çabuk etkilenen ve üzülen bireyler olduğu izlenmektedir. Bu kişiler çeşitli zorlayıcı yaşam olayları sonucunda bu özelliklerle birlikte kendilerini yenilmiş, ezilmiş hissetme ve beslendiği kaynakları yitirmiş olduğu düşüncesi geliştirebilmektedir (Öztürk, 2004).

2.2.2.3. Depresyonun Gelişiminde Bilişsel Kuram

Depresyonun gelişiminde bilişsel kuram dört temel öge üzerine odaklanır. İlk olarak; olumsuz üçlü: kendini, dünya ve yaşantıları, geleceği olumsuz bir biçimde algılamadır. Kişinin kendisiyle ilgili olarak yetersizlik, değersizlik ve suçluluk duyguları hisseder. Çevresiyle olan ilişkilerini olumsuz olarak algılamakta ve dünyanın aşılamayacak güçlüklerle dolu olduğu yönünde düşünceleri vardır. Geleceğin karanlık olduğunu ve başarısızlıklar getireceğini düşünerek ümitsizlik duyguları yaşar. Beck (1967) bu olumsuz bilişsel üçlünün depresyonun ortaya çıkışındaki tüm belirtileri açıkladığını belirtir. İkinci olarak; olumsuz düşüncelerin otomatik olarak ortaya çıkmasıdır. Depresyonun bilişsel kuramında önemli bir yeri olan otomatik düşünceler, hasta tarafından planlanmadan ve düşünülmeden otomatik olarak ortaya çıkarlar. Çok

hızlı gelişen bu düşüncelerin hasta genelde farkında olmaz. Bilişsel terapi sürecinde hastaya otomatik düşüncelerini yakalamak, bu düşüncelerin duygu ve davranışları nasıl etkilediğini göstermek üzerine çalışmalar yapılır. Üçüncü olarak bilgi işleme ve algıda sistematik hataların olduğu izlenmektedir. Bu sistematik hatalar; seçici algılama, abartma, küçümseme, aşırı genelleme, bireyselleştirme, ya hep ya hiç tarzı düşünme, keyfî çıkarsama şeklindedir. Bu sistematik bilişsel hatalar sağlıklı insanlarda da görülmektedir ancak depresyondaki hastalarda daha sık ve yaygın olarak görülmektedir. Bu bilişsel hatalar nedeniyle hastalar kendilerini daha olumsuz algırlarlar. Bilişsel terapi sürecinde bu hataları belirlemek, değerlendirmek ve yeniden düzeltmek üzerine çalışmalar yapılır. Dördüncü olarak depresyonda temel işlevsel olmayan şemalar ve düşüncelerin bulunmasıdır. Bu temel sayıtlılar genellikle çocukluk döneminde ortaya çıkan, yaşam boyu gelişen, değişmeyen ve kalıcı olan birtakım düşüncelerdir. Bireyin değerli hissedebilmesi için başkalarının onayına ihtiyaç duyması, başarılı olmanın yolunun her alanda başarı göstermesi gerektiği yönündeki inancının olması, hayatta her şeyi kontrol edebileceğine inanması işlevsel olmayan düşüncelere örnek olarak verilebilir. Bu şemalar yoluyla olayları yorumlarken bir anlam çerçevesine sahip oluruz. Durumlara ve olaylara ilişkin bilgilerin yorumlanmasında şemalardan faydalanırız. Bu nedenle terapi sırasında işlevsel olmayan sayıtlıların keşfedilmesi ve ele alınarak değerlendirilmesi teknikleri kullanılmaktadır (Savaşır vd.; 2003).

Bilişsel modele göre; erken dönem yaşantılar bireyde kendi ve çevresiyle ilgili bazı temel işlevsel olmayan şemaların gelişmesine neden olabilir. Bu şemalar daha sonra kendini ve çevreyi algılamada ve davranışları belirlemede kullanılır. Kişinin yaşantılarını anlamlandırabilmesi ve normal işlevselliğini sürdürmesi için gereklidir ancak bazı şemalar aşırı uçta, katı ve değişmeye dirençli olduğunda işlevselliğini kaybetmektedir. Bu da depresyon gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Kişinin yaşamında o şemayı aktive eden önemli olayların meydana gelmesiyle sorun ortaya çıkmaya başlar (Leahy, 2004; Savaşır vd; 2003).

2.2.2.4. Depresyonun Gelişiminde Davranışçı Yaklaşım

Davranışçılıkta depresyonun gelişimi; çocukluktan beri acı verici yaşantılar deneyimlenmesi ile birlikte bunlardan kaçmayı ve kurtulmayı başaramama ve karşısında çaresiz kalma durumunda gelişen bir çeşit öğrenilmiş çaresizlik durumu olarak ele alınmaktadır. Kişi çabalamayı bırakmakta ve teslim olmakta, üzüntü ve çaresizlik duyguları ile çökkünlük yaşamaktadır (Öztürk, 2004).

2.2.2.5. Depresyonun Gelişiminde Psikanalitik Yaklaşımlar

Dürtü psikolojisi açısından Freud depresyonun gelişiminde kişinin gerçek ya da bilinçdışı bir sevgi nesnesinin kaybının söz konusu olduğunu belirtir. Hasta sevdiği tarafından terk edilmiş şeklinde bir kayıp duygusu yaşar. Bu kayıp duygusunun gerçek nedenleri olabileceği gibi bilinçdışı nedenlerden de kaynaklanabilir. Kişi bu kayıp duygusuyla beraber sevilmeme duygusu ve özsaygı kaybı da yaşamaktadır. Kişinin katı ve cezalandırıcı bir üstbenliği bulunmakta, sevgi ve nefret duyguları ambivalent bir biçimde birlikte bulunmaktadır. Kayıp duygusu sonucunda sevgi nesnesine karşı hem sevgi ve özlem hem de kin ve nefret duyguları hissedilir. Ancak katı üstbenlik nedeniyle kin ve nefret bireyin kendisine yöneltilir. Bundan dolayı da kişinin özsaygısı düşer, değersizlik ve suçluluk duyguları ortaya çıkar, yaşam anlamını yitirir ve ruhsal olarak çökkünlük belirgin hale gelir (Öztürk, 2004).

Ego psikolojisi ise benliğin uyumlu ve değerli bir biçimde işleyebilmesi için kişinin gerçekleştirmeyi hedeflediği narsistik amaçları vardır. Bibring'e (1953) göre bunlar değerlilik, sevilmek, tanınır olmak; güçlü, üstün ve güvenli olmak, iyi ve seven biri olmak gibi amaçlardır. Benlik özsaygısını koruyabilmek için bu amaçları kendine görev edinmiştir. Eğer bu görevi yerine getiremiyorsa benlik bir çatışma yaşar. Kişide kendine ilişkin hem güçlü narsistik amaç ve beklentiler bulunmakta ancak bunların gerçekleşmeyeceğine ilişkin algısı bulunur. Bir yaşam olayı, emeklilik, hastalık veya bir kayıp yaşantısı sonucunda bu beklentilerin gerçekleşmeyeceğini düşünebilir ve bu da benliğin çatışma yaşamasına neden olabilir. Kişide güçsüzlük ve çaresizlik duygularıyla beraber özsaygı düşer ve böylece yine depresyon gelişir. Yani benliğin gereksinimlerinin gerçekleştirilememesi duygusu; depresyonun çözümlenmesinde ve anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir (Öztürk, 2004).

2.3. Evlilik Uyumu

Günümüzün tüm dünyada değişen kültürel ve teknolojik süreçlerle birlikte toplumların temelini oluşturan aile kurumu da değişime uğramaktadır. Ailenin meydana gelmesinde kritik bir öneme sahip olan evlilik kurumunun da kendi içinde yaşadığı sorunlar değişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu sorunları anlama ve belirleme bu nedenle sosyal bilimlerin ele aldığı meselelerden biri olmuştur. Evlilik insanlık tarihinde insanlar için hep önemini koruyan, insanların sosyal, psikolojik, ekonomik, üreme gibi birçok açıdan gereksinimlerini karşılamalarında tercih edilen bir kültürel uygulamadır. Bu önemi göz önüne alındığında evlilik içindeki ilişkilerdeki sorunları ve uyumsuzlukları belirleme çabaları anlaşılabilir (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Evlilik toplumun temel ve kritik birlikteliklerinden biri olarak, içerdiği sorunlar ve bunların topluma etkisi nedeniyle evlilikte yaşanan sorunların belirlenmesi, kontrol edilmesi ve çözümlenmesi amacıyla evliliğin kalitesini ve uyumunu bozan etmenler psikolojinin de ilgisini çekmektedir. Devam eden evliliklerin kalitesi ve niteliğini değerlendirilirken evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları ortaya çıkmaktadır. Birbiriyle etkileşim içinde olan, ailevi konularda fikir birliği gösterebilen, eşlerin her birinin iyi bir ilişki sürdürme kapasitesinin olduğu ve sorunlarını olumlu bir biçimde çözme becerisi gösteren çiftlerin uyumlu bir evlilik içinde olduğu söylenebilir. Evlilik uyumu bununla birlikte eşlerin bu uyumlu evliliklerinden dolayı memnuniyet ve mutluluk duymaları şeklinde de kendini gösterir. Evlilik doyumu ise eşlerin ilişkileri üzerine hissettikleri daha öznel mutluluk ve memnuniyet duygularıdır. Erbek ve arkadaşlarına (2005) göre, evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik bütünlüğü, evlilik mutluluğu gibi kavramlar evlilik kalitesini tanımlamak için kullanılmaktadır.

Sabatelli (1988) uyumlu evliliği, eşlerin birbirleri ile iyi iletişim kurabilmesi, evliliğin önemli alanlarında ciddi anlaşmazlıklar yaşanmaması, anlaşmazlıkların her ikisini de tatmin edecek şekilde çözümlenmesi şeklinde ele almaktadır. Eşlerin arasındaki uyum sağlanarak mutlu olunabilmesi için iletişim, karar verme ve faaliyetlerin yürütülmesi, değer ve amaçlarda uzlaşma, yakın akrabalarla ilişkiler, boş zaman faaliyetleri ve gelirin yönetilmesi gibi birçok konuda fikir ve çaba içinde olmaları beklenmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2002). Ancak bu alanlardaki uyumluluk için birçok psikososyal faktörler de olumlu ya da olumsuz yönde etki göstermektedir.

2.3.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilikte uyumun; eşlerin sahip olduğu hangi sosyodemografik değişkenler, psikososyal ve psikopatolojik özellikler tarafından etki altında olduğu araştırmalarla ortaya konmaya çalışılmaktadır. Yalçın (2014), kadınların sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumunu etkileme düzeyinin araştırıldığı bu araştırmada, kadınların evlilik uyumlarıyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık izlenmiştir. 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumlarının, 21-30 yaşlarındaki kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların çocuk sayılarına bakıldığında evlilik uyumlarında anlamlı farklılık olmadığı; aile tipleri incelendiğinde çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre de annelerin evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Şener ve Terzioğlunun (2002) evlilik uyumunun çeşitli değişkenlerle ilişkilerini inceledikleri çalışmalarında; çalışan kadınların evlilik uyumunun en yüksek düzeyde olduğu, emekli kadınlarda ise en düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Kublay ve Oktan (2015), evlilik uyumunun sahip olunan meslek ve evlenme şekline göre (flörtleşerek ya da görücü usulü) farklılaşmadığını, evlilik süresine göre ise farklılaştığını belirlemiştir. Evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunda düşüş izlenmekte ancak 26-35 yıllık evlilerde tekrar artış görülmektedir. Bunun da çocukla birlikte evlilikteki sorumluluklar arttıkça uyumun azalması, çocukların evden ayrılışı ile de sorumlulukların azalması ile de uyumun artması ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Evlilik uyumu ile değer tercihleri arasındaki ilişki açısından; fütüvvet, özgürlük, romantik değerler, insan onuru, maneviyat, entelektüel değerler, kariyer değerleri ve toplumsal değerler ile evlilik uyumu arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki olduğu izlenmiştir. Değer tercihleri açısından özellikle romantik değerler (aşk, eş/sevgili, haz/zevk) evlilik uyumu ile doğrudan ilişkili görülmektedir. Materyalistik değerler ile evlilik uyumu arasında ise anlamlı bir ilişki izlenmemiştir. Evlilik uyumu ile öznel mutluluk arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, öznel mutluluk, romantik değerler ve insan onurunun evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir yordayıcı oldukları; kariyer değerleri, maneviyat, entelektüel değerler, özgürlük, materyalistik değerler, fütüvvet, toplumsal değerlerin ise evlilik uyumunda anlamlı bir yordayıcılıklarının olmadığı izlenmiştir.

Batool ve Khalid (2012) ise, bazı demografik değişkenlerin ve duygusal zekânın evlilik uyumuna etkisini inceledikleri araştırmanın sonuçlarına göre, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça, evlilik uyumunun azaldığı; çocuk sahibi olmanın ebeveynler üzerinde ekonomik açıdan zorluk yaratması ve eşlerin birbirleriyle geçirdiği zamanların azalması sonucu oluşan tatminsizlik yaşanmasına neden olabildiği düşünölmüştür. Ayrıca duygusal zekânın evlilik uyumunu büyük ölçüde açıklayan bir değişken olduğu görölmüştür. Buna göre kişilerin sahip olduğu kişilerarası iletişim becerileri, empati, iyimserlik, dürtü kontrolü gibi faktörler evlilik uyumunu yordamaktadır.

Bu çalışmalar bize evlilik uyumunda romantik değerlerin, öznel mutluluğun, manevi ve toplumsal değerlere sahip olmanın olumlu yönde etkilerinin olduğunu, eşlerin birbirleriyle zaman geçirebilecekleri kaliteli zamanların olması ile de etkili iletişim ve paylaşımın artırılarak evlilik uyumunu sağlayabileceğini göstermektedir. Paralel olarak Şener ve Terzioğlunun (2002) evlilik uyumunun çeşitli değişkenlerle ilişkilerini inceledikleri çalışmalarında; eşler arasında duygu ve düşünce paylaşımlarının olması, öncelikli değerler ve amaçlar konusunda benzerlik, ev içi etkinliklere katılma, yakın aile ile ilişkileri yeterli bulma, birlikte boş zaman etkinliklere katılma ve gelirin ihtiyaçları karşılması konusunda yeterli bulunması ile evlilik uyumu arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu görölmüştür. Bu konularda anlaşmazlık olduğu durumlarda da evlilik uyumu puanları düşmektedir.

Kocadere (1995) iyi ve kötü giden evlilikleri inceledikleri 100 çift üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, kötü giden evliliklerde eşin akrabalarıyla ilişkilerin kötü olduğu, kararların tek taraflı olarak alındığı ve maddi sorunların evlilikte sorunlara yol açtığı görölmüştür. İyi giden evliliklerde ise, eşler boş zamanlarda birbirleriyle daha çok zaman geçirmekte, kararları birlikte almakta ve birbirinin duygu, düşünce ve sorunlarıyla daha fazla ilgilenmektedirler. Eşinin ailesi ile kendi ailesinin benzer olduğunu düşünen kişilerin evlilik ilişkilerinde daha mutlu olduğu izlenmiştir.

Bu çalışmalarda eşlerin benzer ilgi ve özelliklere sahip olmalarının, birlikte karar verebilmelerinin, birbirleriyle sıkı iletişim ve paylaşım içinde olmalarının, benzer aile ve kültürel özelliklerine sahip olmalarının evlilik uyumlarını olumlu yönde etkilediği görölmektedir. Bunlara paralel olarak evlilik uyumunu yordamada anlamlı bir değişken de empatidir. Empati ile ilişkinin niteliği arasında pozitif yönde ilişki olduğu

görülmektedir. Empati; eşlerin birbirlerini anlamaları ve sağlıklı iletişim kurabilmeleri, sorunlarla etkin bir biçimde ve birlikte karar alarak baş edebilmeleri ve çatışmaları çözümlenmelerinde kullanabilecekleri ilişki kurma becerilerinden biridir. Evlilikte mutluluğu değerlendirirken sorunlar karşısında eşlerin etkili sorun çözme becerilerine sahip olup olmadıkları önemli görünmektedir. Sonuç olarak etkili sorun çözme becerilerinin kullanılmasının evlilik doyumu yüksek ve düşük çiftleri ayırt ederken kritik olduğu belirtilmektedir. Evlilik doyumunda önemli başka bir değişken de duygusal yakınlık durumudur. Eşler arasında duygusal yakınlık arttıkça evlilik doyumu da artmaktadır. Duygusal yakınlık; davranışsal olarak birbirine bağlı olma, ihtiyaçlarını karşılama ve duygusal düşkünlük şeklinde izlenebilir (Erbek vd., 2005). Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012), empati düzeyi açısından evlilik uyumu yüksek ve düşük bireyler arasında fark olmadığını, ancak evlilik uyumu ile empati arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermişlerdir.

Evlilik uyumunu etkileyen başka bir değişken de son yıllarda ilgi çeken bir konu olan bağlanma biçimleridir. Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006), evlilik uyumu ve bağlanma stillerini inceledikleri çalışmalarında güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma biçimine sahip olanlar arasından güvenli ve saplantılı bağlanan bireylerin evlilik uyum puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Saplantılı bağlananların yakınlık kurma ve diğerleriyle birlikte olma isteğinin yoğun olması ve ilişkinin kaybindan dolayı kaygı içinde olmaları eşleriyle daha bağlılık içinde olmalarına ve evliliklerini daha olumlu algılamalarına neden olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan bizim kültürümüzde kıskanma ve eşi sahiplenme gibi davranışlar olumlu örüntüler olarak algılanmakta ve bu bireylerde evlilik uyumunu arttırabilir.

Gündoğan (2015), eşlerin bağlanma tarzları ve çift uyumlarını inceledikleri çalışmalarında güvenli bağlanma tarzına sahip olanların sosyal işlevselliğinin, çift uyumunun, doyumunun, bağlılığın, duygusal ifadenin daha fazla olduğu; duygusal ve cinsel şiddetin ise daha az olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlananların hepsinin çift uyum düzeyinin iyi olduğu izlenmiştir.

Genel olarak bağlanma stilleri çerçevesindeki çalışmalar; çift ilişkilerinde güvenli bağlanma tarzına sahip bireylerin çift uyumlarının yüksek olduğunu ve evliliklerinde daha fazla memnuniyet, güven, iletişim geliştirdikleri belirlemiştir. Bu

anlamda güvenli bağlanma evlilik uyumu için olumlu bir faktör olarak görülebilir. Eşlerin birbirleriyle kurduğu güvenli bağlanmanın yanı sıra; birbirlerinin davranışlarına ilişkin yaptıkları olumlu veya olumsuz yüklemeler de bir başka incelenen faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalarda bir olayın nedenini ortaya çıkarma olan “nedensel yükleme” ve olayda kimin sorumluluğunun olduğunu anlamaya çalışan “sorumluluk yükleme” değerlendirilmektedir.

Özer ve Cihan-Güngör (2012) yükleme tarzları bağlamında; evlilik uyumu düşük olan kadınların daha az nedensel yüklemede bulduklarını; evlilik uyumu yüksek erkeklerin daha fazla nedensel yüklemede buldukları saptanmıştır. Ayrıca, sorumluluk yükleme tarzının ve deneyime açıklık kişilik özelliğinin, evlilik uyumu düşük erkeklerde daha yüksek bulunmuş; evlilik uyumu yüksek kadınlarda ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Evlilik uyumu düşük kadınların sorun çözücü bir yaklaşım olan nedensel yüklemeyi az kullanmaları sorun çözme kapasitelerinin düşüklüğü ile ilgili olabilir. Evlilik uyumu yüksek erkeklerin ise bir olay karşısında nedensel yüklemede bulunmaları, sorun çözme becerilerinin yüksek olması ile ilişkilendirilebilir.

Taysi (2010), bağışlama, yüklemeler, evlilik uyumu ve ihlalin şiddeti açısından evli kadın ve erkekleri incelediği çalışmasında, evli kadınların erkeklere göre ihlalin algılanan şiddeti açısından daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşarak, kadınların daha fazla incindiğini belirtmişlerdir. Evli kadınlar evlilik içindeki ihlali ve olumsuz durumları daha fazla düşündüğünden eşlerinin ihlalinin daha şiddetli bir biçimde algılıyor olabilirler. Araştırmada ayrıca ihlalin şiddeti arttıkça bağışlamanın azaldığı izlenmiştir. Kadınların ihlali daha şiddetli algılıyor olmasına karşın, ihlal sonrası kaçınma ve intikam açısından erkeklerle farklılık göstermemişlerdir. Bağışlama eğilimi açısından da kadın ve erkeklerin birbirine benzediği ve bağışlama eğiliminde karşılıklılık ilkesinin işliyor olabileceği düşünülmektedir. Eşlerden birinin ihlal karşısında bağışlayıcı olmasının, diğer eşin de farklı bir durumdaki ihlali daha kolay bağışlamasına neden oluyor olabilir. Eşler arasındaki bağışlamanın en iyi yordayıcısı, sorumluluk yüklemeleridir. Eşlerini olumsuz davranışı için suçlayan ve davranışa niyet atfeden eşler daha fazla intikam ve kaçınma davranışı sergilemekte ve bu da bağışlamanın önünde ketleyici bir faktör olmaktadır.

Eşlerin sorunlar karşısında birbirlerini suçlamadan ve nedenler konusuna odaklanan bir yükleme tarzlarının olmasının evlilik uyumunda; evlilikte yaşanan sorunların çözümünde önemli bir etken olduğu söylenebilir. Yaşanan çatışmaların ve anlaşmazlıkların yönetilmesinde, yapılan hataların telafi edilmesinde, bağışlayıcılıkta ve güven duygularının gelişmesinde eşlerin yükleme özelliklerini dikkate almak gereklidir.

Polat (2006) evlilik uyumu, çatışma eğilimi ve aldatma eğilimlerini incelediği çalışmada evlilik uyumunun yüksek olanlarda çatışma ve aldatma eğiliminin azaldığı izlenmiştir. Çatışma eğilimi düşük olan erkeklerin, düşük kadınlara göre aldatma eğilimlerinin daha düşük olduğu; erkeklerde ilişkinin başlaması ile evlilik kararı arasındaki süre arttıkça aldatma eğilimlerinin de arttığı izlenmiştir. Aldatma eğilimini en iyi yordayan değişkenler arasında evlilik uyumu da bulunmaktadır. Kadınların ise sosyoekonomik düzeyleri arttıkça evlilik uyumları artmakta ve çatışma eğilimleri azalmaktadır.

Evlilikte önemli bir kavram olan sadakatin korunabilmesi noktasında da evlilik uyumunun önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Eşler arasındaki güven duygularının ve sadakatin sağlanabilmesinde eşlerin cinsel yaşamlarındaki sorunlar da dikkati çekmektedir. Eşlerin yaşadıkları uyumsuzluklar ve çatışmaların cinsel yaşamlarıyla bağlantılı olduğu beklenmektedir. Nitekim Erbek ve arkadaşları (2005) cinsel sorunlar ve evlilik uyumunu inceledikleri çalışmada evlilik uyumsuzluğu yaşayanların cinsel sorunlarında da artış olduğu, cinsel sorunu olmayanların evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu izlenmiştir. Sonuç olarak çift uyumu ve cinselliğin birbiriyle yakından ilişkili olduğu ve birbirini karşılıklı etkilediği söylenebilir. Ancak bu evlilik uyumsuzluğu yaşayanlarda cinsel sorunların ikincil etkiye sahip olduğu, evlilikte uyumu etkileyen başka evlilik çatışmalarının birincil etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Eşlerin yaşadığı çatışmalar; hem evlilik uyumlarını hem cinsel yaşamlarını olumsuz etkilemekte ayrıca eşlerin birbirlerini anlama, birbirlerine güvenme ve birbirleriyle olan sorunlarla etkili baş etmeleri noktasında da etkili çözümler üretmelerini engelleyebilmektedir. Taycan, ve Kuruoğlu (2013) evlilikte sorunlar yaşayan çiftlerde kadın ve erkeğin, evliliğinde sorun bildirmeyenlerin birbirlerine daha az güvendikleri belirlenmiştir.

Kadınların erkekleri ilişki içinde kopuk ve kontrolcü olarak, erkeklerin ise kadınları bağımlı olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Bu çiftlerde kadınların bağlanma biçimlerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının, erkeklerde ise kaçınma boyutunun daha baskın olduğu görülmüştür. Evliliğinde sorun yaşayan kadınlarda, sorun bildirmeyen kadınlara göre zarardan kaçınma, duygusallık, uyumlu ikincil huylar (kendi kendini yönetme) puanları daha yüksek, empati puanları daha düşük bulunmuştur. Bu kadınlarda %48 oranında depresyona rastlanmıştır. Erkeklerde ise bağlanma, kendini kaybetme, kendini aşma puanları daha düşük, uyumlu ikincil huylar puanları (kendi kendini yönetme) ise daha yüksek bulunmuştur.

Çalışmada evlilik sorunlarıyla gelen kadınlarda zarardan kaçınmanın yüksek oluşu depresyonlarıyla da ilişkili olabilir. Uyumlu ikincil huylar (kendi kendini yönetme alt özelliği) puanlarının evlilik sorunları olan hem erkek hem de kadınlarda yüksek olduğu izlenmiştir. Uyumlu ikincil huylar, kişinin yaşam deneyimleri sonucunda kendini daha iyi tanıyarak sahip olduğu iç kaynakları daha etkin bir şekilde kullanabilme becerisini ifade etmektedir. Bu özelliğin evlilik sorunu yaşayan hem kadınlarda hem de erkeklerde yüksek çıkması var olan sorunlarla başa çıkmaya yönelik bir çeşit uyumu yansıtır olabilir (Taycan, ve Kuruoğlu, 2013).

Genel olarak çalışmalar evlilik uyumunda etkili faktörlerden; eşlerin ortak değer ve kültüre sahip olmalarının, olumlu iletişim becerilerini kullanmalarının, güvenli bağlanma örüntülerine sahip olmalarının, empati becerilerini kullanabilmelerinin, kişisel sorumlu arayan sorumluluk yükleme yerine nedensel yüklemeleri kullanmalarının, birbirleriyle kaliteli zaman geçirerek birbirleriyle duygu ve düşünce paylaşımlarında bulunmalarının, duygusal zekalarının ve çatışma eğilimlerinin üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu faktörlerin dışında eşlerin psikolojik belirtilerinin de evlilik uyumunda araştırılması ve dikkat edilmesi gereken değişkenler olduğu söylenebilir. Bunların içinde depresyonun evlilik uyumuyla ilişkilerini ele alan çalışmalar bazı ilişkileri ortaya koymaktadır.

2.4. Evlilik Uyumu ve Depresyon

Yüksel (2013) evlilik uyumu, psikolojik belirtiler, stresle başa çıkma ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili yaptığı çalışmada; kadınların evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, evlilik uyumu azaldıkça sahip olunan psikolojik belirtilerin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca evlilik uyumu düşük olan kadınların stresle baş etmede Boyun Eğici ve Çaresiz Yaklaşım stratejilerine başvurmalarının sahip oldukları psikolojik belirtileri artırdığını belirlemiştir. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip olmak aracı etki göstermese de, psikopatolojinin düzeyini azalttığı sonucuna varılmıştır.

Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012), duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumunu inceledikleri çalışmalarında evlilik uyumu ile duygu dışavurum düzeyi, depresyon ve empati puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur, ancak sadece duygusal tepkinin evlilik uyumunu yordadığı belirlenmiştir. Bu bulguyla duygusal tepkinin eşe olumlu bir biçimde yansıtılmasının, evlilikte uyumla ilişkili bulunan empati, depresyon, hoşgörü/beklenti gibi diğer değişkenlerin önüne geçerek, evlilik uyumuna önemli katkı sağladığı söylenebilir. Evlilik uyumu yüksek ve düşük olan iki grup katılımcıların duygusal tepki ve hoşgörü/beklenti puanlarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Evliliğinde uyumu düşük olan kişiler daha çok olumsuz duygusal tepki göstermekle birlikte, beklentileri karşılanmadığı zamanlarda hoşgörüsüz davranmakta ve daha depresif olmaktadır.

Bu bulgular evlilik içindeki iletişim ve duyguları ifade etme tarzının evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiye nasıl etkide bulunduğunu göstermektedir. Bu durumda evlilik içindeki bunun gibi başka etmenlerin etkisiyle bazen depresif düşünme şeklinin evlilik uyumunu olumsuz etkilediği; bazen de evlilikteki uyumsuzlukların depresif belirtileri arttırarak çift yönlü olarak birbirlerini etkiledikleri söylenebilir.

Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012), evlilik uyumu yüksek ve düşük olan iki grubun depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu; evlilik uyumu azaldıkça depresyon düzeylerinde artış olduğunu belirlemişlerdir. Evliliğin en yakın ve sık maruz kalınan kişilerarası ilişkilerden biri olduğu düşünüldüğünde evlilikte yaşanan sorunların psikolojik sorunlara neden olması anlaşılır bir durumdur. Benzer biçimde

Düzgün'de (2009) evlilik uyumu ile depresyon arasındaki bu anlamlı ilişkiyi ortaya koymuş, Erdoğan (2007) ise evliliğinde sorun olan kadınların % 48'inde depresyon belirtileri izlemiştir.

Evlilik içinde yaşanan sorunlarda bireyler psikolojik yardım arama noktasına gelebilmektedir. Bu nedenle evli kişilerin olayları nasıl yorumladıkları ve nasıl nedensel yüklemeler yaptıkları konusu sosyal bilimcilerin araştırma konusu haline gelmiştir. Bu araştırmaların bir kısmı bireylerin yaşanan olayları yorumlama şekli ile evlilik uyumu arasındaki bağı incelemeye odaklanmaktadır. Ayrıca bireylerin olayları yorumlamasına bağlı olarak yaptığı nedensel yüklemeler ile evlilik uyumu arasındaki bağı evlilikteki kasten yapılan davranışlar üzerindeki etkisi de incelenmektedir (Tutarel-Kışlak, 1995). Tutarel-Kışlak (1995) nedensel yüklemeler çerçevesinde evlilik uyumu ile depresyonun ilişkisini incelediği çalışmasında evlilik uyumu ile depresyonun negatif yönde anlamlı ilişkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Depresif olmayan bireylerin evliliklerinde daha uyumlu olduğu görülmüştür. Eşleriyle uyumsuz olanların, eşleriyle uyumlu olanlara göre depresyon puanlarının daha yüksek olduğu izlenmiştir. Tutarel-Kışlak (1995) evlilik uyumu arttığında eş olumsuz davranışlar da bulunsa da olumlu tepkiler verilerek bu olumsuz davranışların göz ardı edildiği ve gerilimin devam ettirilmediğini belirtir. Ayrıca depresif bireylerin, eşlerinin olumsuz davranışlarının nedenini kendileri olarak gördükleri ve bunun sonucunda da eşlerine olumlu davrandıkları sonucunun çıkarılabileceğini belirtir.

Karney ve Bradbury (2000) evlilik içinde eşlerin birbirleriyle olan ilişkilerindeki doyumu arttıkça olumsuz yüklemelerin de azaldığını, yüklemelerin değişmez olmadığını ve başka değişkenlere göre değişebildiğini izlemişlerdir. Ayrıca evliliğin ilk zamanlarında yapılan olumsuz yüklemelerin evliliğin sonraki zamanlarındaki doyumu olumsuz yönde etkilediğini ileri sürmektedir. Sonuç olarak eşlerin ilişkileri üzerine yaptıkları yüklemelerin uyumlu ve uyumsuz evlilikleri ortaya koyduğunu ve evliliğin niteliğinin belirlenmesine katkı sağladığı söylenebilir. Johnson ve arkadaşları (2004) yaptığı boylamsal bir çalışmaya göre bireylerin yaşadığı kaygı ve üzüntü gibi duyguların yoğunluklarının yüklemeler ve evlilikteki doyumu etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bulgular çerçevesinde bireylerin biliş ve davranışlarının evliliğin niteliğini belirlediğini söyleyebiliriz. Duygu durumuna bağlı olarak değişen düşünceler

ve yüklemeler ile bireylerin evlilik içindeki sorunları nasıl algıladığının ve bunları çözmeye nasıl bir yol izlediğinin evlilikteki uyumu ve doyumu etkilemesinden söz edilebilir.

Fincham ve Bradbury (1993) nedensel yüklemeler, evlilik doyumu, depresyon ve kendine saygıyı inceledikleri araştırmalarında; evlilik doyumu ile depresyon arasında anlamlı negatif ilişkiler olduğunu ve bunun cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna varmışlardır. Ayrıca araştırmada kendine saygı ile evlilik doyumu arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Kim (2012) ve Whitton ve Kuryluk (2012), erkeklerle kıyaslandığında kadınlarda ilişki doyumu ve depresyon arasında daha güçlü bir ilişki olduğunu, Whisman (1999), evlilikteki doyumsuzluğun kadınlarda majör depresyon ve post travmatik stres bozukluğuyla, erkeklerde ise distimiyle ilişkili olduğunu belirtir. Ünal ve arkadaşlarının (2002) depresyonda risk faktörlerini araştırdıkları çalışmalarında da, bu faktörlerin kadın olmak ve ailesel yükünlüğün olmasının yanı sıra çalışmaya katılanların sıklıkla evlilik sorunları ile karşı cinse ilişkin sorunlar yaşadığı görülmüştür.

Beach ve O'Leary (1993), evlilikte eşlerdeki depresif belirtilerin onların birbirine karşı olumsuz davranışlarını tetikleyebileceği, depresif eşlerin sorun çözme durumlarında ve tartışmalarda daha olumsuz kabul edilen davranışlar gösterdikleri ve evliliklerini daha olumsuz algıladıkları izlenmiştir. Yapılan çalışmalarda; kadınlarda depresyon ve evlilik uyumu arasında ilişki olduğunu, kötü evlilik uyumu olduğunu belirten kadınların, evlilik uyumu iyi olduğunu belirtenlerden anlamlı olarak daha depresif bulunmuştur. Kahn, ve arkadaşları (1985) çiftlerden biri depresif ise eşler arasında uzaklaşma olduğu, çatışma çözümünde ve iletişimde aksamalar olduğu, cinsellik ve duyguların paylaşılması konularında bozulma olduğunu belirlemişlerdir. Bu da evlilik uyumundaki en önemli öğelerden biri olan duygusal yakınlığın zarar görmesi anlamına gelebilir (Akt. Erbek vd; 2005).

Beck'in (1991) bilişsel modeline göre depresyondaki bireyler kendilerine, çevrelerine ve geleceğine ilişkin olumsuz bir algı ve düşünme biçimine sahip oldukları olumsuz üçlü denilen bir olayları anlamlandırma şekline sahiptirler. Bu nedenle depresyondaki bireylerin evlilik içindeki ilişkiyi ve yaşanan sorunları da olumsuz birtakım değerlendirmelerle anlamlandırması bu kuram açısından temeldeki

olumsuz otomatik düşünceler ve olumsuz şemalarla açıklanmaktadır. Yapılan çalışmalarda da depresyon ile evlilik uyumu arasındaki negatif anlamlı ilişki benzer biçimde ortaya konmaktadır. (Örneğin, Tutarel-Kışlak, 1996; Düzgün, 2009). Depresyonun evlilik uyumunu belirlemede önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir. Genel olarak kendini mutsuz ve depresif hisseden ve boyun eğici bir tutum gösteren eşlerin evliliklerinde de daha mutsuz oldukları (Blum and Mehrabain, 1999), boyun eğici davranışların algılanan sorun çözme becerilerinin azalmasına neden olarak evlilik doyumunu azalttığı yönünde sonuçlar (Hünler ve Gençöz, 2003) elde edilmiştir.

Evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişki daha çok karşılıklı olarak etkileşimleri ile açıklanmaktadır. Evlilikteki sorunların, bireyin ruhsal sorunlarını etkileyebileceği gibi; depresif düşünme tarzının da evlilikte bazı sorunlara neden olabileceği ya da evlilik algısını etkileyebileceği öngörülebilir. Whisman ve Uebelacker (2009), orta yaş ve yaşlı bireylerle yaptığı 2 yıllık izlem çalışmasında evlilik uyumsuzluğu ve depresyon semptomları arasında hem kadınlar hem de erkekler için çift yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, eşlerin depresyon düzeyi evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilerken, evlilik uyumundaki bozulma da kişilerde depresyon semptomlarının artmasına sebep olabilir. Whitton ve Whisman'ın (2010), kadınlarla 12 hafta boyunca yaptığı çalışmada, evlilik doyumunda istikrarsızlık arttıkça depresyon semptomlarının arttığı gösterilmektedir. Diğer bir deyişle, kişilerarası ilişkideki doyumun sürekli değişmesi de depresyonu yordayan önemli bir faktördür.

3. YÖNTEM

3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni çalışan ve evli kadınlardır. Araştırmanın katılımcıları Elazığ'da yaşayan, yaşları, 18-45 arasında değişen n=66 kamuda ve n=39 özel sektörde çalışan, toplamda N=105 evli kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcılar araştırmaya seçkisiz olarak atanmışlardır.

3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara, yaşları, eğitim durumları, evlilik yaşları, evlilik süreleri, çocuk sahibi olup olmadıkları, çocuk sayıları, çalışmakta oldukları sektör ve aile gelir durumları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Formdaki bilgilerin tamamı kategorik olarak verilmiş, katılımcılardan seçeneklerden uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir.

3.2.2. Evlilik Uyumu Ölçeği

Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Türkiye'de ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır. EUÖ bir genel uyum sorusu, olası anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ile çatışma çözme, bağlılık ve iletişimi ölçen altı soruyu içermektedir. EUÖ'nin iç tutarlık güvenilirliği .90, iki yarım test güvenilirliği .84, test-tekrar test güvenilirliği .57'dir. Ölçüt bağımlı geçerlilik korelasyon katsayısı ise -.54'dür. Ölçekte puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır.

Ölçekten en az 1 en fazla 58 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe uyum düzeyi artmaktadır (Kışlak, 1999).

3.2.3. Beck Depresyon Ölçeği

Beck tarafından 1961'de geliştirilen ve ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Teğin (1980), Hisli (1988) tarafından yapılan Beck Depresyon Ölçeği karamsarlık, başarısızlık duygusu, doyum almama, suçluluk duyguları, huzursuzluk, yorgunluk, iştah azalması, kararsızlık, uyku bozukluğu, sosyal çekilme gibi depresif

belirtilere ilişkin 21 maddeden oluşmaktadır. Her madde depresyona özgü bir davranışı belirleyen dört dereceli kendini değerlendirme ifadesini içermektedir ve 0-3 arasında giderek artan puan alır ve testin toplam puanı bunların toplanması ile elde edilir, toplam 0-63 puan arasında değişir. Testin kesme puanı 17 olarak kabul edilmiştir.

3.3. İŞLEM

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları katılımcılara aydınlatılmış onam ile verilmiş ve onayladıklarını onam üzerinde belirtmeleri istenmiştir. Ölçekler, yanıtlanması yaklaşık 20 dakika süren kağıt kalem testleridir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan veriler SPSS v.21 (Statistical Package for Social Sciences) Programı ile istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Bağımsız değişkenler açısından normal dağılan puanların karşılaştırılmaları için bağımsız örneklem t testi ve varyans analizi, normal dağılım göstermeyen puanların karşılaştırılmaları içinse Kuruskal Wallis testi yürütülmüştür. Araştırmanın bağımsız değişkenleri kategorik halde verildiğinden, kategorilere düşen katılımcı sayısı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Ayrıca ordinal düzendeki bağımsız değişken kategorileri hem birbirleri ile hem de ölçeklerden alınan puanlarla ilişkilendirilmek üzere Pearson korelasyon analizlerine tabi tutulmuştur.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlere yer verilmiştir. Birinci bölümde, demografik verilere ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri; ikinci bölümde, demografik verilere göre araştırmada kullanılan ölçeklerden alınan ve normal dağılım gösteren puanların karşılaştırıldığı bağımsız örneklem t testi ve varyans analizi bulguları ile normal dağılım göstermeyen puanların karşılaştırıldığı Kruskal Wallis Testi bulguları; üçüncü bölümde demografik değişkenlerin birbirleri arasındaki korelasyonlar, demografik değişkenlerle ölçeklerden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar ve ölçeklerden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar ele alınmıştır.

4.1. Demografik Değişkenlerin Dağılımı

Tablo 1'de çalışan evli kadınların demografik değişkenlere göre frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir. Araştırmanın katılımcısı olan çalışan evli kadınların %7,6'sı 18-25 yaşlarda, %53,3'ü 26-34 yaşlarında, %30,5'i 35-44 yaşlarında, %8,6'sı 45 ve üstü yaşlarda olduklarını bildirmişlerdir.

Eğitim durumu açısından, çalışan evli kadınların %7,6'sı ilköğretim, %5,7'si lise, %15,2'si ön lisans, %56,2'si lisans, %15,2'si lisansüstü mezunu olduklarını bildirmişlerdir.

Evlilik yaşı açısından, çalışan evli kadınların %55,2'si 18-25 yaşları arasında, %41'i 26-34 yaşları arasında, %2,9'u 35-44 yaşları arasında ve %1'i 45 yaş ve üstünde evlendiklerini bildirmişlerdir.

Evlilik süresi açısından, çalışan evli kadınların %15,2'si bir yıldan az süredir, %30,5'i 1-5 yıldır, %19'u 6-10 yıldır, %11,4'ü 11-15 yıldır ve %23,8'i 15 yıldan fazla süredir evli olduklarını bildirmişlerdir.

Çalışan evli kadınların %72,4'ü çocuk sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Çocuk sahibi olduğunu bildiren kadınların (n=76) %53,9'u bir çocuklarının olduğunu, %39,5'i iki çocuklarının olduğunu ve %6,6'sı üç çocuklarının olduğunu bildirmişlerdir.

Tablo 1. Çalışan Evli Kadınların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Yaş	18-25	8	7,6
	26-34	56	53,3
	35-44	32	30,5
	45 +	9	8,6
Eğitim	İlköğretim	8	7,6
	Lise	6	5,7
	Ön Lisans	16	15,2
	Lisans	59	56,2
	Lisansüstü	16	15,2
Evlilik Yaşı	18-25	58	55,2
	26-34	43	41,0
	35-44	3	2,9
	45 +	1	1,0
Evlilik Süresi	-1 yıl	16	15,2
	1-5 yıl	32	30,5
	6-10	20	19,0
	11-15	12	11,4
	15 +	25	23,8
Çocuk	Yok	29	27,6
	Var	76	72,4
Çocuk Sayısı /76	1	41	53,9
	2	30	39,5
	3	5	6,6
Çalıştığı Sektör	Kamu	66	62,9
	Özel	39	37,1
Aile Geliri	-1000 TL	2	1,9
	1000-2000	4	3,8
	2001-3000	12	11,4
	3001-4000	14	13,3
	4001-5000	27	25,7
	5000 +	46	43,8
Toplam		105	100,0

Çalıştıkları sektör açısından, çalışan evli kadınların %62,9'u kamuda çalıştıklarını, %37,1'i özel sektörde çalıştıklarını bildirmişlerdir.

Aile geliri açısından, çalışan evli kadınların %1,9'u 1000 TL'nin altında, %3,8'i 1000-2000 TL arasında, %11,4'ü 2001-3000 TL arasında, %13,3'ü 3001-4000 TL arasında, %25,7'si 4001-5000 TL arasında ve %43,8'i 5000 TL üzerinde gelirlerinin olduğunu bildirmişlerdir.

4.2. Demografik Değişkenlere Göre Evlilik Uyumu ve Depresyon

Tablo 2'de çalışan evli kadınların yaş gruplarına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi bulguları verilmiştir. Yaş gruplarına göre evlilik uyumu [F (3-101)=1,164; p>0,05] ortalamaları arasında ve depresyon [F (3-101)=0,764; p>0,05] ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 2. Çalışan evli kadınların yaş gruplarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları

	Yaş	N	ORT	SS	F	p
Evlilik Uyumu	18-25	8	46,75	3,694	1,164	0,327
	26-34	56	43,64	8,450		
	35-44	32	41,16	9,874		
	45 +	9	41,11	10,752		
	Toplam	105	42,90	8,904		
Depresyon	18-25	8	10,13	8,079	0,764	0,517
	26-34	56	10,16	8,897		
	35-44	32	12,13	9,960		
	45 +	9	14,44	8,202		
	Toplam	105	11,12	9,102		

Tablo 3’de çalışan evli kadınların eğitim durumlarına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi bulguları verilmiştir. Eğitim durumuna göre evlilik uyumu [F (4-100)=1,065; $p>0,05$] ortalamaları arasında ve depresyon [F (4-100)=0,906; $p>0,05$] ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 3. Çalışan evli kadınların eğitim durumlarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları

	Eğitim	N	ORT	SS	F	p
Evlilik Uyumu	İlköğretim	8	45,00	7,290	1,065	0,378
	Lise	6	39,83	12,608		
	Ön Lisans	16	39,38	9,128		
	Lisans	59	43,73	7,674		
	Lisansüstü	16	43,50	11,764		
	Toplam	105	42,90	8,904		
Depresyon	İlköğretim	8	14,63	8,400	0,906	0,464
	Lise	6	16,33	14,624		
	Ön Lisans	16	10,69	6,549		
	Lisans	59	10,37	9,381		
	Lisansüstü	16	10,63	8,180		
	Toplam	105	11,12	9,102		

Tablo 4’de çalışan evli kadınların evlilik yaşlarına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi bulguları verilmiştir. Evlilik yaşlarına göre evlilik uyumu [F (3-101)=0,855; $p>0,05$] ortalamaları arasında ve depresyon [F (3-101)=0,843; $p>0,05$] ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 4. Çalışan evli kadınların evlilik yaşlarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları

	Evlilik Yaşı	N	ORT	SS	F	p
Evlilik Uyumu	18-25	58	42,74	8,114	0,855	0,467
	26-34	43	43,14	9,546		
	35-44	3	38,67	15,177		
	45 +	1	55,00	.		
	Total	105	42,90	8,904		
Depresyon	18-25	58	11,90	9,016	0,843	0,474
	26-34	43	9,98	9,257		
	35-44	3	15,33	9,292		
	45 +	1	3,00	.		
	Total	105	11,12	9,102		

Tablo 5. Çalışan evli kadınların evlilik sürelerine göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları

	Evlilik Süresi	N	ORT	SS	F	p
Evlilik Uyumu	-1 yıl	16	46,25	7,620	1,495	0,209
	1-5 yıl	32	44,13	8,997		
	6-10	20	42,50	8,147		
	11-15	12	42,17	10,071		
	15 +	25	39,88	9,180		
	Toplam	105	42,90	8,904		
Depresyon	-1 yıl	16	10,50	8,189	1,206	0,313
	1-5 yıl	32	9,47	10,198		
	6-10	20	9,90	6,836		
	11-15	12	15,42	11,735		
	15 +	25	12,56	8,130		
	Toplam	105	11,12	9,102		

Tablo 5’de çalışan evli kadınların evlilik sürelerine göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi bulguları verilmiştir. Evlilik süresine göre evlilik uyumu [F (4-100)=1,495; p>0,05] ortalamaları arasında ve depresyon [F (4-100)=1,206; p>0,05] ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 6’da çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur [t(1-103)=2,480; p<0,05]. Çocukları olmayanların evlilik uyumu ortalamaları (\bar{X} =46,31), çocukları olanların evlilik uyumu ortalamalarından (\bar{X} =41,61) anlamlı şekilde yüksektir.

Çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır [t(1-103) = -0,205; p<0,05].

Tablo 6. Çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve t testi bulguları

	Çocuk	N	ORT	SS	t	p
Evlilik Uyumu	Yok	29	46,31	8,380	2,480	,015
	Var	76	41,61	8,805		
	Toplam	105	42,90	8,904		
Depresyon	Yok	29	10,83	10,781	-,205	,838
	Var	76	11,24	8,452		
	Toplam	105	11,12	9,102		

Tablo 7’de çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi bulguları verilmiştir. Çocuk sayısına göre evlilik uyumu [F (2-73)=0,311; p>0,05] ortalamaları arasında ve depresyon [F (2-73)=2,706; p>0,05] ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 7. Çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve varyans analizi bulguları

	Çocuk	N	ORT	SS	F	p
Evlilik Uyumu	1 Çocuk	41	42,00	8,068	0,311	0,734
	2 Çocuk	30	40,73	10,218		
	3 Çocuk	5	43,60	5,771		
	Toplam	76	41,61	8,805		
Depresyon	1 Çocuk	41	9,46	6,950	2,766	0,070
	2 Çocuk	30	12,63	9,386		
	3 Çocuk	5	17,40	11,104		
	Toplam	76	11,24	8,452		

Tablo 8’de çalışan evli kadınların çocuklarının olup olmamasına göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir. Çalışılan sektöre göre evlilik uyumu [F (1-103)=-1,060; p>0,05] ortalamaları arasında ve depresyon [F (1-103)=-1,868; p>0,05] ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 8. Çalışan evli kadınların çalıştıkları sektöre göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve t testi bulguları

	Sektör	N	ORT	SS	t	p
Evlilik Uyumu	Kamu	66	42,20	9,787	-1,060	0,291
	Özel	39	44,10	7,126		
	Toplam	105	42,90	8,904		
Depresyon	Kamu	66	9,86	7,696	-1,868	0,065
	Özel	39	13,26	10,862		
	Toplam	105	11,12	9,102		

Tablo 9. Çalışan evli kadınların aile gelirlerine göre Evlilik Uyumu ve Depresyon ortalamaları, standart sapmaları ve Kurskal Wallis Testi bulguları

	Aile Geliri	N	ORT	SS	χ^2	p
Evlilik Uyumu	-1000 TL	2	47,00	11,314	4,377	0,496
	1000-2000	4	46,75	3,304		
	2001-3000	12	38,75	10,947		
	3001-4000	14	45,00	7,483		
	4001-5000	27	41,89	9,078		
	5000 +	46	43,43	8,811		
	Toplam	105	42,90	8,904		
Depresyon	-1000 TL	2	10,50	2,121	10,696	0,058
	1000-2000	4	10,75	6,551		
	2001-3000	12	15,25	10,980		
	3001-4000	14	15,57	11,837		
	4001-5000	27	12,52	9,513		
	5000 +	46	7,93	6,631		
	Toplam	105	11,12	9,102		

Tablo 9’da çalışan evli kadınların aile gelirlerine göre Evlilik Uyumu Ölçeğinden ve Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve parametrik olmayan Kruskal Wallis Testi bulguları verilmiştir. Aile gelirine göre evlilik uyumu ortalamaları arasında [$\chi^2(5-99)=4,377$; $p>0,05$] ve depresyon ortalamaları arasında [$\chi^2(5-99)=10,896$; $p>0,05$] anlamlı fark bulunmamıştır.

4.3. Demografik Değişkenler, Evlilik Uyumu Düzeyleri ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Tablo 10’da en az 3 gruptan oluşan kategorik haldeki demografik değişkenlerin artan azalan kategori değerlerine göre birbirleri arasındaki Pearson Korelasyon katsayıları verilmiştir. Çalışan evli kadınlarda yaş ile evlilik süresi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,719$; $p<0,01$). Çalışan evli kadınlarda yaş arttıkça evlilik süresi de artmaktadır. Yaş ile çocuk sayısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,551$; $p<0,01$). Yaş arttıkça çocuk sayısı da artmaktadır. Yaş ile diğer değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çalışan evli kadınlarda eğitim durumu ile evlilik süresi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0,230$; $p<0,05$). Çalışan evli kadınlarda eğitim durumu arttıkça evlilik süresi azalmaktadır. Çalışan evli kadınlarda eğitim durumu ile aile geliri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,393$; $p<0,01$). Çalışan evli kadınların eğitim durumu arttıkça aile gelirleri de artmaktadır.

Çalışan evli kadınlarda evlilik yaşı ile evlilik süresi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0,258$; $p<0,01$). Çalışan evli kadınlarda evlilik yaşı arttıkça evlilik süresi azalmaktadır.

Çalışan evli kadınlarda evlilik süresi ile çocuk sayısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,628$; $p<0,01$). Çalışan evli kadınlarda evlilik süresi arttıkça çocuk sayısı artmaktadır.

Tablo 10. Demografik Değişkenler Arasındaki Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	5
1. Yaş	-				
2. Eğitim Durumu	-,080	-			
3. Evlilik Yaşı	,151	,133	-		
4. Evlilik Süresi	,719**	-,230*	-,258**	-	
5. Çocuk Sayısı	,551**	-,070	-,163	,628**	-
6. Aile Geliri	,047	,393**	,085	-,111	,074

*p<0,05

**p<0,01

Tablo 11. Demografik Değişkenlerle Evlilik Uyumu ve Depresyon Arasındaki Korelasyon Matrisi

	Evlilik Uyumu	Depresyon
Yaş	-,170	,140
Eğitim Durumu	,054	-,148
Evlilik Yaşı	,037	-,084
Evlilik Süresi	-,234*	,147
Çocuk Sayısı	-,015	,263*
Aile Geliri	,013	-,243*

*p<0,05

Tablo 11'de demografik değişkenlerle evlilik uyumu ve depresyon arasındaki Pearson Korelasyon katsayıları verilmiştir. Çalışan evli kadınlarda evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0,234$; $p<0,05$). Çalışan evli evlilik süresi azaldıkça evlilik uyumu artmaktadır. Çalışan evli kadınlar ne

kadar kısa süredir evliyse evlilik uyumları o kadar yüksektir. Evlilik uyumu ile diğer demografik değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır

Çalışan evli kadınlarda depresyon düzeyi ile çocuk sayısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,263$; $p<0,05$). Çalışan evli kadınlarda çocuk sayısı arttıkça depresyon düzeyi de artmaktadır. Çalışan evli kadınlarda depresyon düzeyi ile aile gelir düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0,243$; $p<0,05$). Çalışan evli kadınlarda aile gelir düzeyi arttıkça depresyon düzeyi azalmaktadır.

Tablo 12’de çalışan evli kadınlarda evlilik uyumu düzeyi ile depresyon düzeyi arasındaki Pearson Korelasyon katsayısı verilmiştir. Çalışan evli kadınlarda evlilik uyumu düzeyi ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0,533$; $p<0,01$). Çalışan evli kadınlarda evlilik uyumu arttıkça depresyon düzeyi azalmaktadır.

Tablo 12. Çalışan Evli Kadınlarda Evlilik Uyumu Düzeyi ile Depresyon Düzeyi Arasındaki Korelasyon Matrisi

	Depresyon
Evlilik Uyumu	-,533**

** $p<0,01$

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistik analizler sonucunda elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

İlk olarak demografik değişkenlere göre evlilik uyumunda ve depresyon düzeylerinde fark olup olmadığı ele alınmıştır. Çalışan evli kadınlarda yaş gruplarına göre evlilik uyumu düzeyleri karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmamıştır, ancak Yalçın (2014) kadınların evlilik uyumları ile yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu, 41 yaş üzerindeki kadınların evlilik uyumlarının 21-30 yaşlarındaki kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yaş gruplarının dağılımına bakıldığında katılımcıların 26-34 ve 35-44 yaşlarda kümelendiği gözlenmektedir (Tablo 1). Çalışmada 40 yaş üzerinde az sayıda katılımcı bulunmaktadır. Dolayısıyla bu örnekleme yaş gruplarına göre evlilik uyumu farklarının literatürle uyumlu bulunmaması beklenebilir. Ayrıca katılımcıların kümelendiği yaş aralıkları arasındaki evlilik uyumu arasında anlamlı fark bulunmayışı Yalçın'ın (2014) sonuçları ile uyumlu görünmektedir. Yaşa bağlı olarak evlilik uyumları arasında fark bulunmayışının bir nedeni de bu yaş döneminde çocukların büyümesiyle beraber sorumlulukların azalmasının, eşlerin birbirleri ile daha kaliteli zaman geçirmesi sağlamasıyla ilgilisi olabilir. Şener ve Terzioğlu (2002) ise çalışan kadınlarla emekli kadınların evlilik uyumunu karşılaştırdıkları çalışmalarında evlilik uyumunun emekli kadınlarda çalışan kadınlara göre daha düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalarda ortaya çıkan farklı bulguların, yaşla evlilik uyumu arasındaki ilişkiye, bir işte çalışıyor olmanın aracılık etkisinin olmasıyla ilgisi olduğu düşünülebilir. Kadınların çalışmadığı durumda evlilik uyumu yaşla birlikte artıyor ancak kadınların çalışıyor oldukları durumda ise evlilik uyumunu bozabilecek yaşantıların azalıyor olduğu düşünülebilir. Çalışan evli kadınlarda yaş gruplarına göre depresyon düzeyleri karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde depresyon düzeyinin yaşa bağlı olarak farklılıklar göstermekten ziyade yaşam olayları ile özellikle de kadına özgü yaşam olaylarından etkilendiğini ortaya koymaktadır (Bkz. Nolen-Hoeksema and Grayson, 1999; Kayhan vd., 200).

Çalışan evli kadınlarda eğitim düzeylerinde göre evlilik uyumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) demografik

değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında eğitim ile evlilik uyumu arasında ilişki bulunmadığını ortaya koymuşlardır ancak Aydın ve Tutarel-Kışlak (2009) evli bireylerde lise ve üstü düzeyde eğitim görenlerin evlilik uyumlarının daha düşük düzeyde eğitim görenlere göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Çağ ve Yıldırım (2013) evli erkek ve kadınlarla yaptıkları çalışmada eğitim durumunun eş memnuniyetini anlamlı şekilde yordadığını ortaya koymuşlardır. Çalışan evli kadınlarda eğitim düzeyine göre depresyon düzeyleri arasında fark bulunmamıştır. Bu bulgu literatürdeki bulgularla uyumsuzdur. Çetin ve arkadaşları (1999) eğitim düzeyi ile depresyonun yaygınlığı arasında anlamlı ilişki bulunduğunu, okuryazar olmayanlarda depresyonun daha sık ortaya çıktığını ve depresyon görülme olasılığının eğitim düzeyinin artmasıyla azaldığını bildirmişlerdir. Kayhan ve arkadaşları (2003) ise depresif belirtiler görülen hastaların çoğunluğunun düşük eğitim düzeyinde olduğunu ancak depresyon düzeylerinin ortaokul-lise ve yüksek okul mezunu olanlardan farklı olmadığını ortaya koymuşlardır. Şimdiki çalışmada çalışan kadın katılımcıların %56,2'si lisans mezunu kadınlardan oluşmaktadır. Eğitim durumu kategorilerine göre Tablo 3'te verilen ortalamalar dikkate alındığında, arada fark bulunmasa da ilköğretim ve lise mezunlarında depresyon ortalamalarının kesme noktasına oldukça yakın olduğu ancak ön lisans ve üstü eğitim gruplarında depresyon ortalamalarının oldukça düşük seyrettiği söylenebilir. Her ne kadar istatistiksel olarak normal dağılsa da hem parametrik hem de parametrik olmayan analizlerde eğitim durumuna göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Eğitim durumuna göre katılımcıların sayılarının birbirine denk olduğu durumlarda sonuçların literatürle uyumlu çıkması beklenebilir.

Çalışan evli kadınlarda evlilik yaşına göre evlilik uyumu düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Aydın ve Tutarel-Kışlak (2009) evli katılımcılarda evlenme yaşına göre evlilik uyumunu ele aldıkları araştırmalarında geç evlenenlerin evliliklerinde erken evlenenlere göre daha uyumlu olduklarını bulmuşlardır. Diğer yandan evlilik uyumundaki bozulmaya da işaret eden fiziksel ve duygusal şiddet araştırmalarında (Bkz. Erbek vd., 2004) kadınların eş tarafından şiddet görme oranlarının yaşa göre farklılaşmadığı bildirilmiştir. Çalışan evli kadınlarda evlilik yaşına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Özerdoğan ve arkadaşları (2009) çalışmalarında evlilik yaşı düştükçe kadınlarda cinsel işlev

bozukluklarının ve depresyon düzeyinin yükseldiğini tespit etmişlerdir. Şimdiki çalışmada çalışan kadın katılımcıların çoğunun 18-25 ve 26-34 yaşları arasında kümelendiği ve bunun da katılımcıların %96,2'sini oluşturduğu, Tablo 4'te verilen ortalamalar dikkate alındığında ise aralarında evlilik uyumu ortalamaları bakımından fark bulunmadığı gözlenmiştir. Diğer yaş gruplarına dağılan katılımcı sayısı karşılaştırma için elverişli bulunmamıştır.

Çalışan evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik uyumu düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Aynı şekilde Aydınlı ve Tutarel-Kışlak (2009) da evlilik uyumu ve evlilik süresini ele aldıkları araştırmalarında evlilik süresine göre evlilik uyumu düzeyleri arasında fark bulunmadığını ortaya koymuşlardır. Şimdiki çalışmada evlilik süresi ordinal kategorik değişken olarak evlilik uyumu ile korelasyona sokulduğunda, evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Evlilik süresi arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Yalçın (2014) evlilik süresi uzadıkça katılımcıların evliliklerinin iyi olduğunu değerlendirmelerinde azalma olduğunu ortaya koymuştur. Aynı çalışmada evlilik süresi uzadıkça eşlerin birbirleri ile daha az konuşarak tartışma ihtimalini de azalttıkları ortaya konmuştur. Tutarel-Kışlak (1995) eş olumsuz davranışlarda bulunduğu dahi bunların göz ardı edilip olumlu tepki verildiğinde evlilik uyumunun arttığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye aracılık eden çeşitli değişkenler bulunabilir. Tutarel-Kışlak (1995) özellikle depresif bireylerin eşlerin, olumsuz davranışlarının nedenlerini kendileri olarak gördüklerini buna bağlı olarak da olumlu davranıyor olabilecekleri sonucuna varmıştır. Daha sonra da anlatılacağı gibi evlilik uyumu düştükçe depresif belirtiler artmaktadır. Tutarel-Kışlak (2012) da evlilik uyumu yüksek ve düşük olan iki grupta depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu, evlilik uyumu azaldıkça depresyon düzeyinin arttığını bulmuştur. Ayrıca çalışan evli kadınlarda evlilik sürelerine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Vural ve Akkuzu (1999) gebelik sonrası depresyonu araştırdıkları çalışmalarında evlilik sürelerine göre depresif belirtilerin dağılımı arasında anlamlı fark bulmadıklarını bildirmişlerdir. Literatürdeki çalışmalar evlilik süresi ve depresyon arasındaki ilişkiden ziyade evlilik süresince karşılıklı etkileşimden kaynaklanan depresif belirtileri ortaya koymuşlardır (Kahn vd., 1985; Bulum and Mehrabain, 1999; Whitton and Whisman, 2010). Evlilik süresi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide depresif

belirtilerin de evlilik uyumunu azaltabileceği düşünülürken uzun süren evliliklerde evlilik uyumunun sürmesinin nedeninin depresif belirtilerin işlevselliği bozmayacak düzeyde kalması ile ilgili olduğu söylenebilir, ayrıca bu durum evlilik uyumunu arttıran başka değişkenlerin de bulunabileceğini gösteriyor olabilir.

Çalışan evli kadınların çocuk sahibi olup olmamalarına göre evlilik uyumu düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayanların evlilik uyum düzeyleri çocuk sahibi olanlara nazaran daha yüksektir. Ancak çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumu düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Aydın ve Tutarel-Kışlak (2009) çocuk sahibi olmayanların ve tek çocuğu bulunanların evlilik uyumu düzeylerinin üç ve üçten fazla çocuk sahibi olanlara nazaran daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Çalışan evli kadınların çocuk sahibi olup olmamalarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Taycan ve arkadaşları da (2006) araştırmalarında çocuk sahibi olanlarla olmayanların depresyon düzeyleri arasında fark bulunmadığını ortaya koymuşlardır. Diğer yandan depresyon düzeyleri ile ordinal katagorik değişken olarak ele alındığında, çocuk sayısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça depresyon düzeyleri de artmaktadır. Altınay-Cebeci ve arkadaşları (2002) çocuk sayısının depresyon düzeyi ile ilişkisinin bulunmadığını ortaya koymuşlardır. Çocuk sahibi olma ve olmamaya göre depresyon düzeyleri ya da çocuk sayısına göre depresyon düzeyinin ele alındığı çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesinin sebebi çalışmaların yapıldığı grupların özellikleri ile ilişkili olabilir. Depresyon düzeyindeki artışla evlilik uyumunda da azalma olduğu, çocuk sayısındaki artışla birlikte depresyon düzeyinin arttığı, ayrıca Tutarel-Kışlak'ın (2009) üç çocuk sahibi olanlarda daha az çocuk sahibi olanlara göre evlilik uyumunun daha düşük olduğunu bildirdiği dikkate alındığında evlilik uyumu ile depresyon arasındaki ilişkiye çocuk sayısının da aracılık etkisinin bulunabileceği düşünülebilir.

Çalışan evli kadınların çalıştıkları sektöre göre evlilik uyumu düzeyleri arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde çalışan evli kadınların kamuda ya da özel sektörde çalışmalarına göre evlilik uyum düzeylerini ve depresyon düzeylerini araştıran çalışmalara rastlanmamıştır. Diğer yandan Tutarel-

Kışlak ve Çabukça (2002) çalışıp çalışmamanın evlilik uyumu yordamadığını saptamışlardır. Çelik ve Tümkaya (2012) öğretim elemanları ile yaptıkları çalışmada iş yaşamında unvan yükselmesinin evlilik uyumu üzerinde etkisinin bulunmadığını ortaya koyarken bunu yaşam doyumu üzerinde anlamlı etkisinin olduğunu bulmuşlardır.

Çalışan evli kadınların aile gelir düzeylerine göre evlilik uyumu düzeyleri arasında ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Nehir ve arkadaşlarının (2009) yaptıkları çalışmada gelir durumundaki artışın yaşam kalitesini arttırdığı ancak evlilik uyumu ile ilişkisinin bulunmadığı, diğer yandan yaşam kalitesi arttıkça evlilik uyumunun arttığı bildirilmiştir. Gelir durumundaki artış yaşam kalitesini arttırdığından, evlilik uyumu üzerinde dolaylı bir etkisinin bulunabileceği söylenebilir. Şimdiki çalışmada depresyon düzeyleri ile ordinal kategorik değişken olarak ele alındığında aile gelir düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Aile gelir düzeyi düşükçe depresyon düzeyi artmaktadır. Gelir düzeyi ile depresyon arasındaki ilişkiyi ele alan pek çok çalışma iki değişken arasında ilişki olduğunu ve gelir düzeyindeki düşüşün depresyon düzeyini arttırdığını ortaya koymuştur (Bkz. Özdel vd., 2002; Kaya vd. 2007).

Çalışan evli kadınlarda evlilik uyumu ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Evlilik uyum düzeyi azaldıkça depresyon düzeyi artmaktadır. Bu bulgu literatürdeki bulgularla uyumludur. Yüksel (2013) kadınların evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişki bulunduğunu, evlilik uyumu azaldığında kadınlardaki psikolojik belirtilerin de arttığını bulmuştur. Tutarel-Kışlak (2012) evlilik uyumu yüksek ve düşük olan iki grupta depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu, evlilik uyumu azaldıkça depresyon düzeyinin arttığını bulmuştur.

Genel olarak araştırmadan elde edilen anlamlı bulgular ele alındığında, çalışan evli kadınlarda depresyon düzeyi arttığında evlilik uyumunun azaldığı ve dahası, çocuk sayısı arttıkça hem depresyonun hem de evlilik süresinin arttığı, çocuk sahibi olmanın da evlilik uyumunu azalttığı, evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı, gelir düzeyi azaldıkça depresyonun arttığı bulunmuştur.

Sonuç olarak, evlilik uyumu ile ilgili araştırmalar, bu uyumu etkileyebilecek çeşitli değişkenleri incelemişlerdir. Literatürde elde edilen bulgular depresyon düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişki bakımından şimdiki çalışmayla aynı sonucu vermiştir (Yüksel, 2013; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Düzgün, 2009; Erdoğan, 2007; Tutarel-Kışlak, 1995). Demografik değişkenlerin evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğinin örneklem sayısı arttırılarak ve demografik değişken kategorilerine düşen katılımcı dağılımları denk hale getirilerek araştırılması sonraki çalışmalara katkı sağlayabilir. Demografik değişkenlerin yanı sıra hem evlilik uyumu hem de depresyonla ilişkisi olabilecek, hem evlilik içi hem de evliliğe destek olabilecek evlilik dışı değişkenlerin evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğinin araştırılması özellikle aile ve çift terapileri açısından katkı sağlayıcı olabilecektir.

6. KAYNAKLAR

- Altan, Ş., Ersöz A. (1994). "Kadının Çifte Yükümlülüğü", Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve sorunları Genel müdürlüğü Bülteni, Sayı: 2.
- Avcı, S. (2013). Farklı Mesleklere Çalışan Kadınların Yaşam Doyumu, İş Doyumu, Tükenmişlik ve Algılanan Cinsiyet Ayrımcılığı Düzeylerinin Depresyon ile İlişkisinin incelenmesi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Aydınlı, E., Tutarel-Kışlak, Ş. (2009). Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. V.Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi 13-15 Mart. İstanbul Teknik Üniversitesi Maslak Kampüsü, Süleyman Demirel Kültür Merkezi, İstanbul
- Ayvaz Kızılgöl, Ö. (2012). Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz. Doğu Üniversitesi Dergisi, 13 (1), 88-101.
- Batool, S.S., Khalid R. (2012) Emotional intelligence: a predictor of marital quality in Pakistani couples . Pakistan Journal of Psychological Research, 27 (1), 65-88.
- Blum, J.S., Mehrabain, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. Journal of Personality. 67(1), 93-120.
- Çağ, P., Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4 (39), 13-23.
- Çelik, M., Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumunu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13 (1), 223-238.
- Çetin, İ., Bilici, M., Bekaroğlu M., Köroğlu, M. A., Ulutoku, N. (1999). Sağlık ocaklarına başvuran hastalarda depresyon yaygınlığı ve depresyonun sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. 35. Ulusal Psikiyatri Kongresi ve Uluslar arası Kros-Kültürel Psikiyatri Uydu Sempozyumu, Trabzon, 1999.

- Çilli, A. Ç.; Kaya, N.; Bodur, S.; Özkan, İ., Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. Genel Tıp Dergisi. 14 (1) 1-5
- DSM-5. (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı. Tanı Ölçütleri. Çev: Ertuğrul Köroğlu. Amerikan Psikiyatri Birliği. Hekimler Yayın Birliği. Ankara
- Düzgün, G. (2009). Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. (2004). Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet ve Cinsel Şiddet: Üç Grup Evli Çifte Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Düşünen Adam Dergisi. 17 (4), 196-204.
- Erbek, E.; Beştepe, E.; Akar, H.; Alpkan, L., Eradamlar, N. (2005). Cinsellik ve Çift Uyumu Arasındaki İlişki: Üç Grup Evli Çifte Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Düşünen Adam Dergisi. 18 (2), 72-81
- Erbek, E.; Beştepe, E.; Akar, H.; Eradamlar, N., Alpkan, L. (2005). Evlilik Uyumu. Düşünen Adam Dergisi. 18 (1), 39-47
- Erdoğan Taycan, S., Çepik Kuruoğlu, A. (2013). Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Türk Psikiyatri Dergisi. (24), 1-10
- Erdoğan, S. (2007). Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı. Uzmanlık Tezi. Ankara.
- Fincham, F.D., Bradbury, T.N. (1993). Marital Satisfaction, Depression and Attributions: A Longitudinal Analysis. Journal of Personality and Social Psychology, 64 (3), 442-452

- Gelegen, D. (2001). Çalışma Yaşamında Kadın Olmak. Türk Tabipleri Birliği. Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi.
- Gürdoğan, M. (2015). Eşlerin Başlanma Tarzları ile Çift Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkilerin Araştırılması. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Eskişehir
- Hünler, O. S., Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 18(51), 99-108.
- Johnson, M.D., Benjamin, R.K., Rogge, R. & Bradbury, T.N. (2004). Evlilikteki Davranışların, Yüklemeler ve Evliliğin Niteliği Arasındaki Boylamsal İlişkideki Rolü (Çev. S.Üretmen). Türk Psikoloji Bülteni, 32, 137-141.
- Karney, B.R., Bradbury, T.N. (2000). Attributions in Marriage: State or Trait? A Growth Curve Analysis. Journal of Personality and Social Psychology, 78(2), 295-309.
- Kaya, M., Genç, M., Kaya, B., Pehlivan, E. (2007). Tıp fakültesi ve sağlık yüksek okulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. Türk Psikiyatri Dergisi, 18 (2), 137-146.
- Kayhan, B., Altıntoprak, E., Karabilgin, S., Öztürk, Ö. (2003). On beş-kırk dokuz yaşları arasındaki kadınlarda depresyon prevalansı ve depresyon şiddeti ile risk faktörleri arasındaki ilişki. Anatolian Journal Psychiatry, 4, 208-219.
- Kim, E. (2012). Marital adjustment and depressive symptoms in Korean Americans. Issues in Mental Health Nursing, 33(6), 370-376.
- Kocacık, F. ve Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları.
- Kocadere, M. (1995). İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma. Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir

- Koray, M. (1992). Günümüzde İşgücü Piyasasının Özellikleri, Sorunları ve İstihdam Politikaları. *Amme İdaresi Dergisi*, 25 (4), 77-96.
- Kublay, D., Oktan, V. (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (44), 25-35
- Leahy, R.L. (2004). *Bilişsel Terapi ve Uygulamaları*. Ed: T. Özakkaş. Litera Yayıncılık. İstanbul
- Morris, C.G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ed: H.B. Ayvaşık ve M. Sayıl. Türk Psikologlar Derneği Yayınları. Ankara
- Nathawat, S.S., Marthur, A. (1992). A Marital Adjustment and Subjective Well Being in Indian-Educated Housewives and Working Woman. *The Journal of Psychology*, 127 (3), 353-358
- Nehir, S., Çoban, A., Demirci, H., Özbaşaran, F., İnceboz, Ü. (2009). Menopozal belirtilerin ve evlilik uyumunun yaşam kalitesi üzerine etkisi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*. 31, 15-21.
- Nolen-Hoeksema, S., Grayson, C. (1999). Explaining the gender difference in depressive symptoms. *J. Personal Soc Psychol*, 77, 1061-1072.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O., Oğuzhanoğlu, N. K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 3, 155-161.
- Özer, A., Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine göre Evlilik Uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 12-24
- Özer, M. ve Biçerli, K. (2003). Türkiyede Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (1), 56-86

- Özerdoğan, N., Sayiner, F. D., Köşgeroğlu, N., Ünsal A. (2009). 40-65 Yaş grubu kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu prevalansı, depresyon ve diğer ilişkili faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2 (2) 46-59
- Öztürk, O. (2004). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 10. Basım. Nobel Tıp Kitapevleri. Ankara
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara
- Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research:a review and critique of ontemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*. 50, 891-915.
- Sadock, B.J., P. Ruiz, V.A. Sadock, K. (2014). *Sadock's Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/clinical Psychiatry*. Lippincott Williams & Wilkins.
- Savaşır, I., Soygüt, G., Kabakçı, E. (2003). *Bilişsel Davranışçı Terapiler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 7. 3. Baskı. Ankara
- Şener, A., Terzioğlu, G. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları. Ankara
- Taycan, O., Kutlu, L., Çimen, S., Aydın, N. (2006). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerde depresyon ve tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7, 100-108.
- Taysi, E. (2010). Evlilikte bağışlama: Evlilik Uyumu ve Yüklemelerin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*. 25(65), 40-52.

- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Ana Bilim Dalı. Ankara
- Tutarel-Kışlak, Ş (1999). Evlilik Uyum Ölçeği Adaptasyon Çalışması. 3P Dergisi 7(1): 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 27-45
- Tutarel-Kışlak, Ş., Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. Aile ve Toplum, 5 (2), 1-7
- Tutarel-Kışlak, Ş., Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. Aile ve Toplum Dergisi. 8 (3), 61-68
- TÜRK-İŞ Raporu (2005). Türkiye’de Emek Piyasasında Kadınların Durumu.
- Um, C.C. & Dancy, B.L. (1999) Relationship between coping strategies and depression among employed Korean immigrant wives. Issues in Mental Health Nursing, 20, 485-494.
- Ünal, S., Küey, L., Güleç, C., Bekaroğlu, M., Evlice, Y. E., & Kırılı, S. (2002). Depresif Bozukluklarda Risk Etkenleri. Klinik Psikiyatri, 5, 8-15.
- Vural, G., Akkuzu, G. (1999). Normal Vajinal Yolla Doğum Yapan Primipar Annelerin Doğum Sonu 10. Günde Depresyon Yaygınlıklarının İncelenmesi. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 3 (1), 33-38
- Whisman, M. A. & Uebelacker, L. A (2009). Prospective associations between marital discord and depressive symptoms in middle-aged and older adults. Psychology and Aging, 24 (1), 184–189.
- Whitton S.W.& Whisman M.A. (2010). Relationship satisfaction instability and depression. Journal of Family Psychology, 24(6), 791-794.

- Whitton, S. W., & Kuryluk, A. D. (2012). Relationship satisfaction and depressive symptoms in emerging adults:sectional associations and moderating effects of relationship characteristics. *Journal of Family Psychology* , 26(2), 226-235.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ve Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 3 (1), 250-261
- Yüksel, Ö. (2013). Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirti Arasındaki İlişki: Stresle Başetme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji (Klinik Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara

KİŞİSEL BİLGİ FORMU**1. YAŞINIZ**

- 18-25 yaş arası 26-24 yaş arası 35-44 yaş arası 45 yaş üzeri

2. EĞİTİM DÜZEYİNİZ

- İlköğretim Lise Ön Lisans Lisans Lisansüstü

3. KAÇ YAŞINDA EVLENDİNİZ?

- 18-25 yaş arası
 26-24 yaş arası
 35-44 yaş arası
 45 yaş üzeri

4. EVLİLİK SÜRENİZ

- 1 yıldan az
 1-5 yıl
 6-10 yıl
 11-15 yıl
 15 yıl ve üzeri

5. ÇOCUĞUNUZ VAR MI?

- Yok Var Cevabınız "Var" ise kaç tane olduğunu belirtiniz ...

6. ÇALIŞTIĞINIZ SEKTÖR?

- Kamu Özel

7. AİLENİZİN ORTALAMA AYLIK GELİRİ NE KADARDIR?

- 1000 TL'den az
 1000- 2000 TL arası
 2001- 3000 TL arası
 3001- 4000 TL arası
 4001- 5000 TL arası
 5001 TL ve üstü

EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığımız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

*	*	*	*	*	*	*
Çok Mutsuz			Mutlu			Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak (X) şeklinde belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3. Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6. Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)	()	()	()	()	()	()
8. Yaşam felsefesi	()	()	()	()	()	()
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma	()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- Erkeğin susması ile
- Kadının susması ile
- Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- Hepsini
- Bazılarını
- Çok azını
- Hiç birini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- Dışarıda bir şeyler yapmayı
- Evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini yapmayı tercih eder?

- Dışarıda bir şeyler yapmayı
- Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- Sık sık
- Arada sırada
- Çok seyrek
- Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz;

- Aynı kişiyle evlenirdiniz
- Farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- Hiç evlenmediniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- Hemen hemen hiçbir zaman
- Nadiren
- Çoğu konularda
- Her konuda

BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ

Sayın katılımcı aşağıda kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları gruplar halinde cümleler verilmektedir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. **Bugün dahil geçen hafta içinde** kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulup o maddenin yanındaki harfin üzerine (x) işareti koyunuz. Seçiminizi yapmadan önce gruptaki cümlelerin hepsini dikkatle okuyunuz ve yalnızca bir maddeyi işaretleyin.

1. a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
b) Kendimi üzgün hissediyorum.
c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygulardan kurtaramıyorum.
d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum
2. a) Gelecekte umutsuz değilim.
b) Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum
c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
d) Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.
3. a) Kendimi başarısız görmüyorum.
b) Çevremdeki pek çok kişiden daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
c) Geriye dönüp baktığımda çok fazla başarısızlığımın olduğunu görüyorum.
d) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
4. a) Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
b) Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
c) Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
d) Bana zevk veren hiçbir şey yok.
5. a) Kendimi suçlu hissetmiyorum.
b) Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
c) Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
d) Kendimi her an için suçlu hissediyorum.
6. a) Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
b) Bazı şeyler için cezalandırılabileceğimi hissediyorum.
c) Cezalandırılmayı bekliyorum.
d) Cezalandırıldığımı hissediyorum.
7. a) Kendimden hoşnutum.
b) Kendimden pek hoşnut değilim.
c) Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
d) Kendimden nefret ediyorum.

8. a) Kendimi diğer insanlardan daha kötü görmüyorum.
b) Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
c) Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
d) Her kötü olayda kendimi suçluyorum.
9. a) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
b) Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum fakat bunu yapmam.
c) Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
d) Bir fırsatını bulursam kendimi öldürürdüm.
10. a) Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
b) Eskisine göre su sıralarda daha fazla ağlıyorum.
c) Şu sıralarda her an ağlıyorum.
d) Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.
11. a) Her zamankinden daha sinirli değilim.
b) Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve kızıyorum.
c) Çoğu zaman sinirliyim.
d) Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum
12. a) Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
b) Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
c) Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
d) Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.
13. a) Kararlarımı eskisi kadar kolay ve rahat verebiliyorum.
b) Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.
c) Kararlarımı vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
d) Artık hiç karar veremiyorum.
14. a) Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.
b) Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyorum ve üzülüyorum.
c) Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz değişiklikler olduğunu hissediyorum.
d) Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.
15. a) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
b) Bir işe başlayabilmek için eskisine göre kendimi daha fazla zorlamam gerekiyor.
c) Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
d) Hiçbir iş yapamıyorum.
16. a) Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.
b) Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.
c) Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk çekiyorum.
d) Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.

17. a) Eskisine kıyasla daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.
b) Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.
c) Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.
d) Öyle yorgunum ki hiçbir şey yapamıyorum.
18. a) İştahım eskisinden pek farklı değil.
b) İştahım eskisi kadar iyi değil.
c) Şu sıralarda iştahım epey kötü.
d) Artık hiç iştahım yok.
19. a) Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
b) Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.
c) Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kilo kaybettim.
d) Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kilo kaybettim.
Daha az yemeye çalışarak kilo kaybetmeye çalışıyorum. Evet () Hayır ()
20. a) Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.
b) Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sorunlarım var.
c) Ağrı, sızı gibi bu sıkıntılarım beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.
d) Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki, artık başka hiçbir şey düşünemiyorum.
21. a) Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkati çeken bir şey yok.
b) Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
c) Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
d) Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı.

ÖZGEÇMİŞ

8 Ağustos 1988 tarihinde Elazığ'da doğdum. İlk,orta ve lise eğitimimi Elazığ'da, üniversite eğitimimi Okan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünde 2012 yılında mezun olarak tamamladım. Lisans eğitimimi tamamladıktan sonra Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji yüksek lisans eğitimine başladım. 2012 Eylül ayında Metin Sabancı Spastik Çocuklar Merkezinde Psikolog olarak göreve başladım 10 Aralık 2012 de buradaki görevimden istifa ettim. 12 Aralık 2012 tarihinden beri Elazığ Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde psikolog olarak görevime devam etmekteyim. Alanımda çeşitli eğitim ve seminerlere katıldım. MS Office programlarını kullanmakta ve orta derecede İngilizce bilmekteyim.